ეროვნული
ბიბლიოთეკა

გალაკტიონ ტაბიძის ჟურნალი

№ 4

ტფილისი

1922

ეროვნული ბიბლიოთეკა

გალაკტიონ ტაბიძის ჟურნალი

კვირა, 24 დეკემბერი 1922 წ.
ჟურნალი
გამოდის ყოველკვირეულად.

№ 4

რედაქციის მისამართი:
ტფილისი
სასახლის ქუჩა, № 5.

ისევ ეფემერა.

რა ამოძრავებს კიპარისის ტანს
ჩუმი შრიალი საიდან არი?
ქარი არა სჩანს, ქარი არა სჩანს:
მაინც მწერვალებს ედება ქარი
დუმილი გახდა ვიწრო გალია,
დაუძინარი და უჩინარი
მხოლოდ იმიტომ რომ მაღალია
მარად და მარად ტყდება ჩინარი.
როგორც ჩინარი—ისე პოეტი
მისთვის სიმაღლე არის წამება
არა ღიმილით და ალოეთი
დაფარავს მტერთა ცილისწამება.
ის—მაღალია, დიდია მაინც!
მისთვის მოისმის ზარების ზარი:
ქარი არა სჩანს, ქარი არა სჩანს
მაინც მწვერვალებს ედება ქარი.
ვერლენს მაისის სიზმრების ხილვით
ესარკებოდა პარიზის რკალი.
მაგრამ უეცრად ქარტეხილივით
მის ცხოვრებაში შეიჭრა ქალი.
დემონიური არევ დარევით
ყოველი მხრიდან ავარდა ალი.
სულში დაჭქროდა ქალი ქარივით
და შეშლილილივით კივოდა ქალი.
ჰო, ლელიანი მაშინ დაქანდა
ვით მწვერვალიდან მერანი მალი.
კუბო მიჭქონდათ, არვინ არ სჩანდა
და არ ტიროდა არც ერთი ქალი.

ოჰ, სიყვარული ზღვების ქაფია
მიეცით წარსულს ელვა ან ხმალი
რომ ამოკვეთოს ეპიტაფია:
„მის ცხოვრებაში შეიჭრა ქალი"!
და პაგანინიც... ორგიის ბადეს...
მაესტრო თასით გადაკრავს ღვინოს:
ესტრადა ნათელი მედად ბადეებს
აშლილ ფალტორნებს და პიანინოს.
ის დანდობილი ილებს ჰიანურს,
და სასახლეებს ჰაერში მოდებს
რომ მხარეები შეაჰიანოს
და ლეგენდები შორით ისმოდეს.
არა! არაა იმედი სიმათ
ქალნი ლანდობენ თლილი თითებით
სიმებთან ერთად ატირებს იმათ
თვალების ნაზი ხრიზოლიტებით.
მათ მეოცნებეს რომ ვარდი არგეს
ის ნებას აძლევს ხულს ითარეშოს,
არ ხედავს ახლო გაბზარულ სარკეს
და უიმედო საპირფარეშოს.
როცა ქარხნები ისვრიან დორბლებს
ვერჰარნი, დროის ახალი დანტე
თუჯის ხელებით სძრავს მძიმე ბორბლებს,
გიგანტი ცეცხლით მოანდამანტე.
და ტრიალებენ ბორბლები ჩქარა
და, ინთქებიან ორთქლში გვერდებით
ვერჰარნ! გაისმის მათი ხარხარი
ნუ თუ არასდროს არ შევჩერდებით?

დადგა დრო, რკინამ აიდგა ენა!
ის ითხოვს პასუხს, როგორც მკვლელობა,
და სასტიკია როგორც გეენა,
მისი სასწრაფის ულმობელობა.
და ახრჩობს თავის ცხელი თითებით
მასვე, ვინც იმას სული შთაბერა.
მოჰკლეს ვერჰარნი! მაგრამ დიდებით
მას მოიგონებს ბედის სხვა წერა.
და დოსტოევსკიც... მას თითქო ასჯერ
ნისლიან ღამით, ნისლიან ღამით
მას მიუსაჯეს სიკვდილით დასჯა
და ის ელოდა წამითი-წამით
ჯალათს შემოსულს ციხეში წყნარად,
რაღაც ამაზე ღრმა, უფრო მეტი,
გაუშუქებლად დარჩება მარად,
ასეთი არის მისი პორტრეტი.
იგი არ შინჯავს გამომხსნელ საქეს,
ეფინებოდა რა სახეს ჩრდილი,
სიკვდილით დასჯა მას მიუსაჯეს,
ვინ იგლოვოს ის! რაა სიკვდილი!
ეშაფოტიდან უყურებს შორს პანს
დღემდე თვალების გამხდარი რელი,
ასეთი არის მისი პორტრეტი.
ქარი არა სჩანს, ქარი არა სჩანს...

გალაკტიონ ტაბიძე.

1922 წ.

იქიდანვე.

(დედას).

აჰხატე მარად—ოდეს იშვიან—შვილთა მარჯვენა მკლავზე
არწივნი,—
რათა აელვდენ გიჟური ვარდნით, დაჰკივლონ ხმანი კვლავ ზე
ამწივნი.

* * *

შენს დაჭრილ სხეულს მოვაცილებ ძველ ათასნგებს;
რომ აგაცდინო კარს მომდგარი გადაშენება;
ფერხთ-ქვეშ გაგიშლი საამაყო, მწველ ათას ჰანგებს.

* * *

რა აინთოს სამყარო ალ-მოდებულ ჰენება.
შენს მთაგრეხილს აფეთქვის—ელის—გარდა შენებაც;
ასალტული რკინებით მოსჩანს შორი თენება.

* * *

შენს ლალის ტუჩებს და მაყვალა თვალთ აყრის ვიღაცა
მალლით ახელებს;
მე ჩემი კოცნით მოგწმენდ მაგ ჩირქს და... შურის-ძიებით
ვაზლი მნახველებს.

* * *

მაგარ ხერხემლით მოგიშენებ ახალ ცის ველებს.
არ მსურს, ო, დედა! გაგიბედონ შენ, შეგინება;
და ვაი მაშინ, ვინც შენ სისხლში ხელებს ისველებს!

* * *

აეშვი მაღლა!—აფრა-შლილი—ალმართე ანძა.
ეთერს აპრილმა შესთავაზე მზეს შერკინება;
და გაგიჟებით გადასერე მსოფლიო, ანცად.

* * *

აჰხატე მარად—ოდეს იშვიან—შვილთა მარჯვენა მკლავზე
არწივნი;—
რათა აელვდენ გიჟური ვარდნით, დაჰკივლონ ხმანი კვლავ ზე
არ ცივნი!..

ხეზმან ერთაწმინდელი

ღამე.

მე მიყვარს ღამე, მწოლარეს ლექსების წერა,
როგორც ევდოშვილს სიკვდილის წინ დასნეულებულს
მიყვარს კედელზე დიდი შოთას სურათის მზერა.—
მისებრ უილბლო სიყარულში სევდით დალეულს.

ვისაც ვეტრფოდი, ვისი ნახვაც კვლავ მენატრება,
კიდეც რომ მსურდეს მას ვერავის ვერ შევადარებ!
ჩემ თვალწინ ბევრი სურათები ჩნდება და ჰქრება,
მაგრამ ერთ სურათს მე ყოველთვის გულში ვატარებ.

ო, ვიცი ღამე ხშირად ფიქრში გამითენდება.
მამა დავითი გამოჩნდება ლურჯით მინიდან.
მთელი სხეული უძილობით დაითენთება
და მწარე ოხვრა ამომხდება გულის სიღრმიდან.

ქნარი.

იშვიათი ხილვა.

ღამე:
ლოდინი—ოცნება.
ოცნება—ლოდინი.
ბოლოს?!
იშვიათი ხილვა.
შენ იდექ ესტრადაზე: შიშველი შველივით.
და სიოს ნელ მუსიკას, აყვა მგოსანის ლიბერტო.
ხმის ინტონაცია, ხან კვდებოდა, ხან ხელდებოდა.
მაგრამ იყო აშკარა:
წვა. ცეცხლი. სიყვარულის ალი.
შენი ყელი—ყელია, ევგიპტის უდაბნოში ამართული თლი-
ლი ქვის სფინქსის.
შენი ტუჩები—ტუჩებია, ვნებით გაქლესთილ ადამიანის—
სალომესი.
შენი თვალები—მარგალიტებია, ნილოსის სიღრმიდან
ამოკრებილი.
შენი თმები—ნერვებია—შხამიან გველის.
შენი ტანი—ალეწილი ლოტოსია, ცის კაბადონში.
შენი ხელები—ორი გველია.
შენ ხარ—მიწა, მარგალიტი, ნერვები, ადამიანი, მცენა-
რე, გველი...
შენ ხარ—ჯველაფერი,
და მინელდა ლიბერტტო მგოსანის.
და მოწყდა სიოს მუსიკაც.
შენ კი შერჩი ესტრადას ისევ შიშველი შველივით,
მოვალ ახლო: დაგიკოცნი ყელს, ჩავაკვდები შენს ვნებიან
ტუჩებს, თვალებს, ვეამბორები შენს თმებს, შენს ტანს
და... გავალიხიანებ.
და შენს ორ ხელს, რომლებიც ორი გველია შენს ტანზე
მიბმული, შემოვიხვევ ყელზე, რომ შევიქნე სხვერპლი:
მარმარილოს ქანდაკების:

ირაკლი ყანჩელი.

1922 წ. დეკემბერი.

განახლების გზით.

„... და კიდევ ერთი იდეა: სიკვდილი
ან განახლება!“

გალაკტიონ ტაბიძე.

მე ყოველთვის ეს სიტყვები მაგონდება, როდესაც საქართველოს მწერალთა კავშირზე ვფიქრობ. იმიტომ რომ უეცარი დალუპვა სჯობია ერთ წერტილზე გაყინვასა და რუტინის გაღმერთებას.

ისეთი უბედური აგონია, რომელიც ემჩნევა მწერალთა კავშირს, ძნელია სხვაგან შეამჩნიოს კაცმა. ალბათ არის ამისი მიზეზებიც; ალბათ სხვა-და-სხვა დაბრკოლებები არსებობდნენ, რომელნიც ხელს უშლიდნენ კავშირის საბჭოს, რომ გაეფართოებინა თავისი სამოქმედო ასპარეზი. თორემ როგორ მოხდა ის, რომ კავშირი, რომლის მუშაობას გრანდიოზული ხასიათი უნდა ჰქონდეს,—დღეს ასეთს უმწეო მდგომარეობაშია. სხვა მიზეზების გამორკვევას ჩვენ აქ არ ვამოუდგებით.

უნდა აღვნიშნოთ მხოლოდ ორი რამ, რაც უსათუოდ მხედველობაში უნდა მიიღოს მწერალთა მომავალმა კონფერენციამ

ერთი: ვერავინ ვერ დამალავს იმას, რომ ცხოვრება გიგანტური ნაბიჯებით მიდის წინ. თაობა თაობასა სცვლის, და ერის კულტურული საგანძური ამით მდიდრდება. ჩვენ ამითი არ გვინდა მოვსპოთ უფროსი თაობის ღვაწლი. პირიქით, ჩვენ დიდათ ვაფასებთ მათს წარსულს და ეხა ლანდელ შემოქმედებას და მოღვაწეობას. მაგრამ დრომუშაობის, და დრო—მოსვენების. თუ ამ მხრივ შევხედავთ საკითხს, მაშინ საჭიროა ვთქვათ, რომ მწერალთა კონფერენციის ვალია—გამგეობის მუშაობაში ჩააბას რაც შეიძლება მეტი ახალგაზრდა ძალები, რათა ახალი გამგეობა მეტის ენერგიით შეუდგეს კავშირის საქმეების გაძღოლის საქმეს. ძველმა რაინდებმა გზა უნდა დაუთმონ და დაულოცონ ახლებს. აქ იქნება სიმბოლო და საფუძველი წინსვლ ის.

კიდევ ერთი რამ: საბჭოს უნდა ჩამოშორდეს ის ხალხი' რომელიც მუშაობას აფერხებს და მიზნად ინტრიგანობა და პირადი კეთილდღეობა დაუსახავთ. ამგვარ ხალხს შეუძლიან სხვა ხელობას მიჰყოს ხელი.

მხოლოდ ამ ახალი გზით შეუძლიან რამე გააკეთოს მწერალთა კავშირმა.

განახლება,—აი ჩვენი დევიზი დღეს, როცა იშლება ფართო ჰორიზონტი და უშორესი პერსპექტივები იმ უკანასკნელი იდეალის მისაღწევად, რომელიც არის პოეზია.

მ. რძნელი.

ჰერმან და დოროთეა *)

(გოეთედან გერმანულით ნათარგმნი)

II. ტერპსიქორე.

ჰერმანე.

აქ, როცა ვაჟმა ტანადმა ოთახში შემოაბიჯა,
წინ მიაგება მოძღვარმა მას გამჭრიახი თვალები
და დააკვირდა მის სახეს და სულ მთელს იმის საქციელს,
ვით გამომცდელი, სახეებს ადვილად რომ გამოიცნობს.
შემდგომ შესცინა და უთხრა: სულ გამოცვლილი კი მოდით!
ჯერ მე თქვენ არ მინახავხართ ესოდენ ხალისიანი
და არც ეგ თქვენი თვალები ასე სიცოცხლით სავსენი.
ეტყობა, დაასაჩუქრეთ საწყლები, და თქვენც დაგლოცესთ.
მშვიდად მიუგო ამაზე ვაჟმა ეს დინჯი სიტყვები:
ნუთუ საქებრად მოვიქეცი? არ ვიცი; გულმა კი მითხრა
ის ჩამედინა, რასაც აქ მე თქვენ განწვლილვით გიამბობთ.
დედი, თქვენ ძებნა-ძებნაში იმდენ ხანს იჩხრიკებოდით,
რომ მოგენახათ ძველ-ძვული და რამე გადაგერჩიათ.
და, როდის-როდის, შეიკრა ფუთა; ასევე ნელიად
და გულმოდგინედ ვაწყობდით ჩვენ ლუდს და ღვინოს იმათთვის.
დაბოლოს, როცა გაველი ჭიშკარში შარა-გზაზედა
წინ შემხვდენ მოქალაქენი თავის ცოლით და შვილებით,
რომელნიც უკუ მო'ღვავდენ აქეთკენ ტალღა-ტალღაზე,
რადგან დევნილთა გუნდებსა უკვე შორს გადაეარათ.
მე აჩქარებით გავსდიე ლტოლვილთ და სოფელს დავედეგ,
სადაც ისინი, როგორც სთქვეს, შეისვენებენ ამაღამ.
როდესაც ამ დროს ჩემს გზაზე შევუყევ ახალს შარა-გზას,
თვალი მოვკარი ერთს ურემს, შეკრულს მაგარი ძელებით.
შიგ ება საზღვარ-გარეთის ზორბა და გამძლე ხარები,
გვერდით კი ადევნებოდა მას მძიმე ნაბიჯებითა
ერთი ასული, რომელიც ორსავ ღონიერ საქონელს
ერეკებოდა სახრითა, რა მიდევნიდა წინისკენ,
ან უკან ახევიებდა; ასე ხელმარჯვედ ჰმართავდა.
როდესაც ქალმა შემხედა, ჩემსკენ მოიქცა გულმშვიდად,
ცხენებთან მოსდგა სულ ახლო და მითხრა: ჩვენ ეს სისაწყლე,
რომელშიც ახლა თქვენ გვიმზერთ, ყოველთვის როდი გვდევნიდა.
მე არ ჩვეულვარ ჯერ კიდევ სხვის მოწყალების თხოვნასა.
რასაც შემხვდური სულ ხშირად იძლევა, მაგრამ უგულოდ,
ოღონდ თავიდან მოსცილდეს საწყალს ყელგადაგდებულსა.
მაგრამ ამჟამად მავალებს მე გაჭირვება, რომ გითხრათ:
აგერ ჩალაზე წევს ერთი მდიდარი კაცის მეუღლე,
რომელსაც მომჯობინება მხოლოდ ეს არის დაეტყო,
რომელიც ლონემიხდილი ძლივს ვიხსენ დალუპვისაგან
ურმიან-ხარებიანად, ამოდენ ორომტრიალში.
ჩვენ გზად სხვებს უკან ჩამოვრჩით, და ძლივს გადარჩა ის სიკვდილს,
ახლადშობილი მკლავებზე უწევს მას ბავში ტიტველი,
და მხოლოდ მცირე შეწევნას შესძლებენ მისთვის ჩვენები,
თუ უახლოეს სოფელში, სად ვფიქრობთ ღამის გათევას,
შევხვდით მათ, თუმცა კი ვშიშობ, რომ გავიდოდენ იქიდან.
თუ გეშოვნებათ ზედმეტი ჭინჭი რამ და ხართ ამ კუთხის,
გაუნაწილეთ თქვენ იგი მოწყალე გულით ღარიბებს.
ის ამას მეუბნებოდა, და მშობიარე ფერმკრთალი
სუსტად წამოდგა ჩალიდან და ჩემსკენ გამოიხედა;
მე კი ამაზე ვუთხარი: კეთილსა ადამიანებს
სწორედ რომ ძალნი ციურნი შთააგონებენ მაღლიდან,
რომ იგრძნონ, თუ რა ვაება ხვდება წინ საწყალ მოძმესა;
რადგანაც აგერ მე დედამ, რა წინად-იგრძნო გულითა
თქვენი ვაება, ეს ფუთა გამომატანა თქვენთვისვე,
რომ დავურიგო ახლავე ტიტვლებს და გაჭირვებულებს.
აქ გამოვხსენი მე თოკი და სალამური ხალათი,
მამის-ჩვენის, და ზეწარი პერანგებითურთ მივეცი.
იმან შემწირა მადლობა და ალტაცებით წარმოსთქვა:
ბედნიერს ადამიანებს არ სწამთ, რომ სასწაულები
კვლავ ხდება; რადგან კაცის ძე მხოლოდ ტანჯვაში გამოსცდის
ღვთისა ხელს, რაც კეთილ კაცთ კეთილისაკენ წარმართავს.
რაც თქვენის მეშვეობითა ჩვენ იმან გარდმოგვივლინა

---

*) იხ. „ჟურნალი“ № 2—3.

გარდმოგივლინოსთ იმან თქვენც.—და მე ვიხილე იქავე,
რომ მშობიარე ხელებში სრესავდა სიხარულითა
ნაირ ტილოებს, ნამეტურ ხალათის რბილსა ფლანელსა.
მაშ გავუჩქაროთ, უთხრა მას ყმაწვილმა ქალმა, სოფლისკენ,
სად ჩვენი თემი ისვენებს და გაატარებს მთელ ღამეს!
იქ გამოვაწყობ მე სწრაფად ბავშის თეთრეულს ყოველ-
გვარს.
ქალი კვლავ გამომესალმა და გულით მიძღვნა მადლობა.
ხარები დაძრა; ურემი წავიდა; მე ვგვიანობდი;
ცხენები კვლავ შევაყენე: ვყოყმობდი, სწრაფი რაშებით
სოფლამდე მივსულვიყავი, რომ მიმეტანა ხორაგი,
თუ გადამეცა ხელდახელ აქავე ამ ასულისთვის
მისიანთ შორის ყველაფრის გონივრად დასარიგებლად.
მყის გადავწყვიტე საკითხი ჩემს გულში და ქალს ნელნელა
მივსდიე და დავეწიე და ეს ვუთხარი მალიად:
ცირავ კეთილო, მე დედამ არა მარტოდენ ეს ტილო
დამიდვა ეტლზე იმისთვის, რომ შემემოსა ტიტველი,
არამედ ხორაგეულიც და სასმელები ნაირი.
ბლომად მიწყვია ესენი ამ ჩემი ეტლის ზანდუკში,
მაგრამ ვარჩევ, რომ ახლავე თქვენ ჩაგაბაროთ ყოველი,
და ასე საუკეთესოდ მე სრულვყოფ ჩემს დავალებას;
შენ გაარიგებ როგორც სჯობს, მე კი—ხელს როგორც
მოხვდება.
ამაზე ქალმა მომიგო: სრული სინდისით მოვიხმარ
მე თქვენ ბოძებულ საჩუქრებს; ისე, რომ მით გაიხაროს
იმისმა გულმა ნაკლულმა, ვისაც მართლა და კი უჭირს.
ის ასე ლაპარაკობდა. და მე სასწრაფოდ ავხადე
ჩემს ყუთებს თავსახურავი, სადაც მელაგა ხორაგი.
შიგ ამოვიღე პური და ლორის დიდ-დიდი ნაჭრები,
ბოთლებით ღვინო და ლუდი და გადავეცი ყველა მას.
გულით მივსცემდი მე მეტსაც, მაგრამ არ იყო ზანდუკში.
ქალმა ყველა ეს ავადმყოფს ფეხთან დაუწყო ურემზე
და თავისი გზა განაგრძო; მე კი საჩქაროდ აქეთკენ
გამოვეშურე ცხენებით უკანვე ქალაქისაკენ.
როს გაათავა ჰერმანემ, სიტყვა ენოვან მეზობელს
ხვდა და მან წამოიძახა: ნეტავი იმას, ვინც ამ დროს,
ლტოლვის, წრიალის დღეებში შინ ზის თავისთვის მარ-
ტოკა,
ვისაც ცოლი და შვილები შიშით გვერდზე არ ეკვრიან!
ბედნიერად ვგრძნობ მე ჩემს თავს; ამ პირობებში, დღეს,
სწორედ
ვერ ვინდომებდი მე იმას, ათასი ქესით, რომ მამა
დამერქვას და რომ ცოლ-შვილი შემექნეს საზრუნავადა.
მე უკვე ბევრჯერ ვიფიქრე გაქცეულვიყავ აქედან
და კიდეც შევკარ განძები ცხონებულ დედი-ჩემისა,
ძველი ფული და ძეწკვები, რისგანაც სულ არაფერი
ჯერ კიდევ არ მოკლებულა, გაყიდვით არ გაყიდულა.
ცხადია, კიდევ ბევრი რამ მაინც დარჩება ისეთი,
რაც არ კეთდება იოლად; თითქმის ძირკვებს და ბალახებს,
ისე ბეჯითად შეგროვილს, ვსტოვებდი დიდი წყენითა,
თუმცა საქონლის ფასები ჯერ არც თუ ისე გაზრდილა.
თუ პროვიზორი აქ დარჩა, სახლკარს გულმშვიდად დავ-
სტოვებ.
თუ ვიხსენ ნაღდი ფულები და ჩემი თავიც აგრეთვე.

მაშინ ხომ მთელი ცხოვრება მექნება გადარჩენილი.
მარტოხელ კაცსა ყოველთვის ადვილად ძალუძს გაქცევა.
მე, მეზობელო, მიუგო აქ ვაჟმა იმას დაბეჭდვით,
თქვენებრ არ ვმსჯელობ აროდეს და ვკიცხავ ასეთ სიტყვასა,
ღირსეულია განა ის, ვინც ბედს და უბედობაში
ზრუნავს მარტოდენ თავისთვის, არ იცის გაზიარება
ჭირის და ლხინის, ამისთვის სულაც არ ერჩის მას გული?
დღეს უფრო, ვიდრე ოდესმე, მე ვისურვებდი მეფიქრა
ქალის მოყვანა; რადგანაც ბევრია კარგი ასული,
რომ ეჭირვება დღეის-დღეს მფარველი ხელი ვაჟკაცის,
და კარგი ვაჟი, რომელსაც სჭირდება მწე-საყოფელად
ქალი სულისა ჩამდგმელი, როს გაჭირვება წინ უდგას.
ამაზე მამამ იმისმა ეს უთხრა პირზე ღიმილით:
სიამოვნებით გივდებ ყურს და გისმენ მე შენ ამ სიტყვას!
შენ იშვიათად თუ გითქვამს ჩემთვის ეგზომი ბრძნული რამ.
მაგრამ აქ სიტყვა მიართო კეთილმა დედამ სიჩქარით:
შვილო, და მართლაც! სწორი ხარ: შენ მაგალითი ამისი
თვითონ მოგეცით მშობლებმა, რადგანაც ჩვენ ერთმანეთი
ბედნიერების დღეებში დიაღ არ აგვირჩევია.
ჩვენ შეგვაერთა, პირიქით, მწუხარებისა მან ჟამმა.
ორშაბათ დილას—ეს მახსოვს, რადგან ის ცეცხლი საშიში,
ჩვენი ქალაქი რომ შთანთქა, მოხდა იმის წინ ერთი დღით—
ოცი წლის თავი სრულდება: კვირა დღე იყო, როგორც
დღეს,
ტაროსი ხმელი და ცხელი, წყალი კი ირგვლივ ნაკლებად.
ერი სადღესასწაულოდ მორთული დასეირნობდა,
რა მოსდებოდა ჩვენს სოფლებს, დუქნებს და გინა წის-
ქვილებს.
ქალაქის ბოლოს ერთბაშად აღიგზნო დიდი ხანძარი,
რაც მალე ქუჩებს მოედო, რა აყენებდა ორპირ ქარს.
და გადაიწვა ბეღლები უხვად მოწეულ მოსავლით,
გადაიბუგა ქუჩებიც ბაზრამდე, იქვე დაინთქა
მამი-ჩემისა სახლკარიც, და მასთან ერთად ეგიცა.
ცეცხლს გადაგვირჩა მცირე რამ. მთელი ის ღამე გლოვისა
მე ქალაქის წინ ვიჯექი, მინდვრად ვიცავდი დგამ-ლო-
გინს.
მაგრამ ბოლოს კი წამძლია ძილმა და დილის რიჟრაჟზე,
როს გამაღვიძა სიგრილემ, მზის ამოსვლამდე რომ დგება,
ვნახე ყრჩოლვა და ხურვება, და მოტვლეპილი კედლები,
ზედ ბოლსადენი მილები. და დამეღარა მე გული.
მხოლოდ მზე ისევ წამოდგა უმეტეს სიდიადითა,
ვიდრე ოდესმე; და ძალა, სულის მხნეობა მომგვარა.
აქ წამოვიჭერ მე სწრაფად, გული იქითკენ მიწევდა,
რომ დამენახა ადგილი, სადაც ჩვენ გვედგა სახლკარი,
გამეგო, გაწყდა თუ არა ქათმები, მე რომ მიყვარდა;
რადგან განწყობა სულისა კვლავ შემრჩენოდა ბავშური.
როცა სახლის და გარემოს მყრჩოლავ ნაშთებზე გავედი
და ასე თვალწინ დამიდგა ბინა გატიალებული,
მეორე მხრიდან შენც მოდი, სჩხრეკდი ადგილებს თვა-
ლებით.
თავლაში გება შენ ცხენი: მაგრამ ბრიალა ბოძები
და მტვერი ზედ დახურვოდა, პირუტყვი აღარ მოჩანდა.
ასე ვიდექით მე და შენ ერთმანეთის წინ მგლოვარე
და ჩაფლულები ფიქრებში; რადგან ძირს იწვა კედელი,

რომელიც ჩვენსა ეზოებს ერთმანეთისგან მიჯნავდა.
მაშინ ჩამავლე შენ ხელი ხელში და მითხარ: ლიზიკო,
როგორ შეძელი აქ მოსვლა? გაბრუნდი! ლანჩებს დაიწვავ,
რადგან მტვერი ჰხურს ისე, რომ მეც მწვავს ფეხსაცმლის ძირებსა;
თუმც საქონელი მაცვია შენსაზე უფრო მაგარი.
და ამიტატე შენ ხელში და გადმომზიდე აქეთკენ,
რა შენს საკუთარ ეზოზე ხელმარჯვედ გადმომატარე
მაშინაც ისევ ამ სახით, როგორც ახლა დგას სულ კიდევ.
გვედგა სახლის წინ ქიშკარი ზედ თალით გადახურული.
ეგი-და იყო მარტოდენ, რაც ყველაფრისგან გადაგვრჩა.
შენ დამსვი ძირს და მაკოცე. მე ამას არ განებებდი,
მაგრამ შენ მითხარ ამაზე მეგობრობისა გამოთქმით,
დახე, სახლკარი წაგვექცა. აქ დარჩი და დამეხმარე.
რომ აღვადგინო, მაგივრად მეც ვუსაშველებ მამა-შენს:
მაგრამ ვერ მივხვდი მე ვერას, სანამ მამა-ჩემს შენ დედა,
არ მოუგზავნე და სანამ არ შევკავშირდით ქორწილით
დღესაც სიამით ვიგონებ დამწვარ ბოძებს და განვიცდი
მზის ამოსვლაში ყოველთვის იმდღევანდლურსა სიტურფეს.
რადგან მე იმ დღემ მარგუნა მეუღლე თანამავალი,
და იმ ველური აღრევის პირველ დროებმა მაჩუქა
მე ერთი ვაჟიშვილიცა, პირმშო ჩემ სიყმაწვილისა.
ამისთვის გაქებ მე, ჰერმან, კეთილშობილი იმედით
რომ დაისახე შენც ქალი ამ გლოვა-ზარის დროებში,
რომ ჰბედავ დაქორწინებას ომის დროს ნანგრევ ნაშთთ შორის.

ვარლამ დონდუა.

(შემდგომი იქნება).

ვილიე-დელილ ადან.

ბრბოს მოუთმენლობა.

მოგზაურო! წადი და აუწყე ლაკედემონელთ, რომ ჩვენ აქ დავიღუპენით, ერთგულნი მისი საღმრთო კანონების.

სიმონიდი.

ლაკედემონის უმთავრეს ბჭის ღია კარებიდან, რომლის მძიმე ფრთა ისე მიყრდნობოდა კედელს, ვით რკინის ფარი მეომრის მკერდს, მოსჩანდა ტაიგეტი. მზის ჩასვლის ცივი ცეცხლით აწითლებული გორაკის მტვრიანი დაღმართი ჰერაკლის კედლებზე ანარცხებდა იმ სამსხვერპლოს გასისხლიანებულ ნათელს, რომელიც იქ იწირებოდა შეუბრალებელ ღამის იდუმალებაში.

ტერეფნის სილუეტზე აღმართულ ქვითკირის თხემზე მოგროვილიყო ბრბო. ადამიანთა სახე, რკინის აბჯრები, შუბთა მწვერები, ყოველივე წითლად ელვარებდა მზის ჩამავალ სხივებზე და მხოლოდ ბრბოს გამომეტყველება იყო ბნელი. ყველა მთის მწვერვალს შესცქეროდა, იქიდგან ელოდნენ საყურადღებო ცნობას.

ორი დღის წინად გავიდა სამასი სპარტანელი მეფის თანხლებით. გვირგვინოსანნი მიისწრაფებოდენ სამშობლოს მიერ გამზადებულ ლხინზე. უკანასკნელად დაივარცხნეს თმები ლიკურგის ტაძარში, დარწმუნებული იყვნენ აიდასთან მოუხდებოდათ სერობა.

თვითეულმა ხელთ აიღო ფარი და ტირტეის ჰიმნით, ხმლების წკრიალით გაიარეს მოცეკვავე ასულთა მწკრივში და განთიადის მეწამულ სხივებში მიეფარენ თვალთახედვას. ეხლა უკვე ხეობათა მაღალი ბალახი ელამუნება მათ შიშველ ფეხებს, თითქოს იმ ადგილებს, რომლის დასაცავათაც ისინი წავიდნენ სურთ ერთხელ კიდევ მიუალერსონ თავის ერთგულ შვილთ, ვიდრე სამუდამოთ ჩაიკრავდენ თვის საღმრთო წიაღში.

დილით სპარტანელთ ქარის ქროლვაში ხმალთა წკრიალი შემოესმათ და გამარჯვების ყიჟინამ, რომელიც უფრო მკაფიოდ გაიგონეს, სავსებით დაადასტურა მწყემსების მიერ გავრცელებული ხმები.

ორჯერ უკუაქციეს სპარსელნი, რომლის დროსაც მტერმა დაჰკარგა ათი ათასი მეომარი.

ლოკრიდა დღესასწაულობს გამარჯვებას, აღსდგა ფესალია, ფივაც იღვიძებს. ათინა უკვე გზავნის ლაშქარს— მილტიადის მოწოდებით ყველა აბჯარში სხდება. შვიდი ათასი მეომარი უკვე მზათ არის სპარტელთა მისაშველებლად.

მაგრამ არტემიდის ტაძარში, ლოცვის დროს მოისმინეს რა უკანასკნელ შიკრიკის ცნობა, მსაჯულებმა სასოწარკვეთილებით შეხედეს ერთმანეთს.

ქალაქში დაუყონებლივ სამხედრო წესები გამოცხადდა უხუცესთა საბჭოს განკარგულებით. თუ წინედ ქალაქისათვის საკმარისი იყო ფარი სპარტანელისა, ეხლა სასწრაფოთ იწყე თხრილების გაჭრაც.

დაითალხა მხიარულება. ვინლა ირწმუნებს მწყემსთა ნაამბობს. ყოველი აღმაფრთოვანებელი ცნობა უბრალო არაკად გარდაიქცა.

შეკრთენ მოისხანე ქურუმნი. სამსხვერპლოს ალზე ათრთოლდა მისანთა აპყრობილი ხელები. სასოებით ევედრებიან უკვდავ ღმერთებს. ნაწყვეტ ნაწყვეტად წარმოთქმულ ხმებში საშინელი აზრი იკვანძება. ქალწულთ უბრძანეს გასულიყვნენ საკურთხევლიდან, რადგან საჭირო შეიქნა მოღალატის დასახელება. ისინი გარბიან სასწრაფოდ, ფეხით ქელავენ გზაზე გაშოლტილ ღვინით დამთვრალ ილოტებს. თავზარდამცემი ცნობა მოვიდა. ფოკიდის გზა-წვრილი უკვე მტრის ხელშია. მესსენელმა მწყემსმა გაჰყიდა ელლადა. თვისი საკუთარი დედა დაუთმო კსერკსს აფიალტმა. ოქროს აბჯრებში ჩაცმულმა სპარსელმა მხედრებმა უკვე შემოსდგეს ფეხი ღმერთების მიწაზე და შეუბრალებლად ქელავენ გმირების აღმზრდელ მკერდს. ილუპება ტაძრები, სავანე წინაპართა, ილუპება საღმრთო მინდვრები. ფერმკრთალ შენს ქალწულთ ტყვეობა ელის ლაკედემონო. ბჭესთან მოგროვილ მოქალაქეთა შორის თვით მთის დანახვა საშინელებას ბადებდა. ქარი საზარლად გმინავს მთის ნაპრალებში. ნაძვები წელში იზნიქება და თითქოს აწეწილ თმას ივარცხნისო თრთოლით ეწმასნება ტოტები ტოტებს.

ჯოჯოხეთის საშინელება დაჰქრის ჰაერის სივრცეში და თითქოს ღრუბელს სურს დაჰფაროს მისი საზარი სახე. გალავნის დოლაბზე შეჯგუფებულ ბრბოს ცეცხლის შუ-

ქით აელვარებულს სასოწარკვეთილებას გვრის ზეცის მუქარა დედამიწისადმი.

მაგრამ ყველა სდუმს ასულთა იქ ყოფნის გამო. არ სურთ ქალწულთა გრძნობების აღელვება. არ სურთ სპარტანელთ მომავალ დედათა წინაშე გამოამჟღავნონ ელლინელთა დანაშაული.

გამოურკვეველი ცნობები. ლოდინი თანდათან უკარგავს ბრბოს მოთმინებას. ყველას სურს ნათელი წარმოდგენა იქონიოს მომავალზე. ქალაქის ფაცემა უკვე აუცილებელ მოვლენად მიაჩნიათ სპარტანელთ.

ოჰ, რა თქმა უნდა მტრის მოწინავე ლაშქარი შებინდებისას შემოიჭრება ქალაქში. თითქოს კიდეც გამოჩნდა ჰორიზონტზე სპარსელ მეომართა ჩრდილი, თითქოს კსერქსის ეტლიც დაინახეს.

მოგვებს თითქოს უცნაური ხმაური მოესმით ჩრდილოეთიდან, ნამდვილათ კი სამხრეთის ზღვის ქარი აგრიალებდა მათ მოსასხამს. ყველა ამოძრავდა, მოაგორებენ საომარ მანქანებს, ეტლებს, გამოაქვთ შუბები. ფისის ასადუღებლათ ქალწულნი აჩაღებენ ცეცხლის კოცონებს, მოხუცმა მეომრებმა ჩაიცვეს ძველი აბჯრები და ხელდაკრებილნი ფიქრობენ თუ თვითეული მათგანი რამოდენ მტერს დაამარცხებს ვიდრე თვით დაეცემოდეს უთანასწორო ბრძოლაში.

გალავანი უნდა გაამაგრონ. ქალაქი უომრად არ დანებდება. სურსათის სიმცირის გამო ქალებმა შიმშილით უნდა მოიკლან თავი.

ვინაიდან სპარტანელებმა გადასწყვიტეს ღამე გალავანის დოლაბზე გაეთიათ, რათა მძინარეთ არ დასხმოდან თავს მტერი, ნოგაკი, რომელსაც სახელმწიფოსაგან დავალება ქონდა მცველებისათვის სურსათის დამზადება იქვე საგნებთან აკეთებდა თავის საქმეს. იდგა ჩანახთან დამსხვილი ავანგდასტით ურევდა ხორბალს. მასაც აღელვება ემჩნეოდა და მალმალ იცქირებოდა მთისაკენ. მოთმინება იკარგვის დაუსრულებელ მოლოდინში. უკვე გაისმის ჩუმი საყვედური ლეონიდის ლაშქრის მიმართ. ბრბო სასოწარკვეთილების დროს მზათ არის ცილის წამებისათვის და იმ ხალ'ის ძმებს, რომელთაც არ შერცხვათ არისტიდის, ფემისტოკლის და მილტიადის გაძევება, შეეძლო ბრაზით არ აღვსილიყო ამ გამოურკვეველ მოლოდინში?

მხოლოდ მოხუც დედებს კიდევ შერჩენოდათ იმედი თავის შვილების.

უეცრივ გამოჩნდა სამხრეთიდან ყვავების გუნდი მათმა ფრთებმა დააბნელა ცა. მათ ჩხავილში ველური სიხარული გამოკრთოდა.

ისინი თაიგეტის მახლობლად დაფრინდენ სამღვთო წალკოტში და ჩრდილოეთისკენ დაიწყეს ცქერა.

ამ საშინელების მომასწავებელთა დანახვაზე გაისმა ბრბოში დრტვინვა.

ამოძრავდა კატაპულტები. ქვები სტვენითა და წკრიალით სცვივა ტყის ტევრში, მაგრამ ყვავებს ვერაფერი აფრთხობს, თითქოს გაქვავებულან ტოტებზე დაღუპულ მეომართა ლეშის ხუნუთ გაბრუებულნი.

შეკრთა გული დედათა ამ მოჩვენებით. ქალწულთ დაურიგეს საღმრთო ხმლები, რომელნიც საუკუნეთა განმავლობაში ხელუხლებათ ეკიდენ ტაძარში.

— ნეტავ რად გვირიგებენ ამ ხმლებს?

ეკითხებიან მამაკაცთა თვალების ცივ გამოკრთამას და ნაზად დასცქერიან ცივ ლითონია ელვარებას. მწუხარე ღიმილით იძლევიან პასუხს მათ შეკითხვაზე. უკანასკნელ წუთამდის არვინ გაამხელს ამ ხმლების დანიშნულებას.

ბავშების მოულოდნელი ჟრიამული იქცევს ყურადღებას, ისინი მიუთითებენ უმფროსებს იმ წერტილის მზგავს ლანდზე, რომელიც მოსჩანს შორს, ძლიერ შორს. ვიღაც ქალაკისაკენ მოეშურება ისე სიჩქარით თითქოს ქარს მოქონდეს იგი.

მოდის თავდახრით, ყავარჯენზე დაყრდნობილი ეტყობა გზაში გამოუჭრია ყავარჯენი. მგზავრი უკვე შემოიჭრა მზის სხივებით აფერადებულ რკალში და ეხლა უკვე არჩევენ მის ტანზე შემოხვეულ გრძელ მოსასხამს. ეტყობა ხშირად ეცემა გზაში, ვინაიდან ყავარჯენი და ტანთსამოსი ტალახში ამოსვრია. საეჭვოა იგი ჯარისკაცი იყვეს ვინაიდან ფარი არა სჩანს მის ტანზე.

ოჰ რომელ საშინელებით მოცულ ალაგს გამოქცევია იგი? ასეთი სილაჩრე არ შვენის ვაჟკაცს. ნეტავი რას სურს? თავშესაფარი? იქნებ სპარსელნი მოსდევენ?

ალმაცერმა სხივმა გაანათა ლტოლვილი თავით ფეხამდე და მის მოჭედილ საბარკულის დანახვაზე სირცხვილის გრიგალი დატრიალდა მაყურებელთა შორის. რაღაც საშინელება ინაკვთება ასულთა ზამბახივით გაფითრებულ სახეზე.

ლტოლვილი სპარტანელია. ერთი სამასთაგეანი! სპარტანელი რომელმაც დააგდო ფარი. მაშ გამოექცენ მტერს დანარჩენი ოჩეულნიც?

სასოწარკვეთილება ეუვლის ყველას.

ეს ადამიანი ცოცხალი სურათი იყო დამარცხებისა. უთუოდ ყველანი გამოექცა მტერს, დანარჩენიც მალ გამოჩნდება.

მზარეული შუბლზე ხელმიფარებით გაიცქირება მწველოვალისაკენ და ამბობს, რომ უკვე მოსჩანს ლეონიდის ლაშქარის ჩრდილი.

საერთო ჟრიამულში მკაფიოდ გაისმის გმინვა მოხუც მშობლების. თვის სამუდამოთ შერცხვენილ სახეზე ხელდაფარებით მათ აღმოხდათ მხოლოდ ორი სიტყვა „ჩვენი შვილი“.

და ამ ხმებით გააფთრებული ბრბო მჯილებს იშვერს ლტოლვილისაკენ.

— სცდები! აქ არ არის ბრძოლის ველი.

— ნუ ჩქარობ!

— რას ფასობს ფარი სპარსელების მოედანზე?

რა მოგცეს ხმალში?

— ბევრი ფული აქვს ეფიალტს?

— ჰეი! ნუ უხვევ მარჯვნით! ნუ შეურაცყოფ პელოპის, გერაკლის და პოლიდევკის ძვლებს,

სულმდაბალო! შენი საქციელი შეაკრთობს ჩრდილს დიდებულ წინაპრისას.

— გერმესმა მოეცა თვისი მფრინავი ფეხსაცმელი?

— ვფიცავარ სტიკსს იგი პირველობას მიიღებს ოლიმპის გასართობებში,

მაგრამ მეომარს თითქოს არ ესმის ეს ხმები, გამალებით მოეშურება ქალაქისაკენ. და ეს უფრო აბოროტებს ბრბოს.

გაისმის ქურუმთა მრისხანე ხმა:

— სულმდაბალო! დახედე შენს თავს როგორ გასვრილხარ! შენ შეურაცყავ მშობლიური მიწა.

— როგორ? ქალაქში აპირებს შემოსვლას? არასოდეს

— დაბრუნდი საბრალო თვით ბნელი ორმოც კი არ გვსურს შევბღალოთ შენი სისხლით. დავბრუნდი ბრძოლის ველზე. გონს მოდი! გმირთა აჩრდილი იქეთკენ გიხმობს.

— სპარსელებმა განკიმხადეს დაფნის გვირგვინი?

სულ მდაბალო მონევ; წადი და მათთან ილხინე.

უბიწო ასულნი ხმლებზე დაყრდნობილნი წყნარად სტირიან. მათი კეთილშობილი ცრემლები როგორც მძივები ეფრქვევიან ხმალზე.

ეხლა იციან მათ ამ ხმლების დანიშნულება.

თავი უნდა გასწირონ სამშობლოსათვის.

აი წინ მიიწევს ერთი მათგანი, იგი საცოლეა ლტოლვილის.

— ნუ, ნუ დაინახავ სიმეიდა.

ანუგეშებენ მეგობრები, მაგრამ იგი ილებს ქვას და უმიზნებს მოლლილ მგზავრს.

მოახვედრა.

მგზავრი შეჩერდა, თავი მაღლა აიღო, გააქროლა.

თითქოს რაღაცას ამბობს, მაგრამ რას?

ბავშები ცნობის მოყვარეობით უცქერიან გასვრილ ადამიანს, რომელზედაც დედები უთითებენ და რაღაცას ეჩურჩულებიან.

მზარეულმა შესწყვიტა მუშაობა. სცილდება ჩანახს, ჩამოეკიდება დოლაბზე და რაც ძალი შესწევს აფურთხებს ლტოლვილისაკენ. შემთხვევითმა ქარმა, თითქოს თანაუგრძნო მის გულის წყრომას, გაიტაცა ფურთხი და შუბლზე მიაკრა დაღლილ მეომარს.

ტაში დაუკრეს. დიახ! ეს ნამდვილი შურის ძიება იყო, მეომარი კი ყავარჯენზე დაყრდნობილი თვალს არ აშორებს ალყაფის კარებს.

და აი უფროსის ბრძანებით მძიმედ დაიხურება მის წინ კარები.

და სამუდამოთ დახშულ თვის წმიდათა წმიდის წინ უგრძნობლად დაეცა მეომარი.

მეფდება წყვდიადი, მოფრინავენ ყვავები და ესევიან დაცემულის სხეულს,

ბრბო სიხარულით ეგებება ამ შავ სტუმრების მოსვლას. განთიადისას მხოლოდ აქა იქ გაფანტული ძვლები სჩანდა ადამიანის.

ასეთი დიდებით, რომელიც შესაძლოა თვით ღმერთებსაც კი შეშურდესთ, მოკვდა მეომარი.

დახუჭა სამუდამოდ წამწამნი, რომ სინამდვილის ცქერას არ შეეკრთო მისთვის სამშობლოს დიადი სახე.

ასე მოკვდა იგი ხმა ამოუღებლივ. ხელში ეჭირა რტო თვისი სისხლით აელვარებული, ნიშანი ერთსა და იმავე დროს სიკვდილისა და გამარჯვებისა.

ასე მოკვდა მეომარი მაუწყებელი სამას მეომარის ბრწყინვალე გამარჯვებისა,

ასე მოკვდა ის, რომელიც სასიკვდილოთ დაჭრილი იყო და მეგობრების რჩევით თერმოპილის მდინარეში გადააგდო ფარ-ხმალი და მოიკრიბა რა უკანასკნელი ძალღონე გამოემგზავრა რომ სპარტელებისთვის მოეტანა უტყუარი ცნობა.

ასეთი პატივისცემით მოკვდა ლეონიდის შიკრიკი იმათგან ვისთვისაც იგი დაიღუპა სამუდამოთ.

მიხ. ხოჭორიშვილი.

ᲨᲣᲠᲘᲡᲫᲘᲔᲑᲐ.

მოთხრობა გ. გაროკერისა

Yველა კარგათ იცნობდა მდიდარ გოლდენშტეინს, როგორც კარგს მცოდნეს და დამფასებელს ხელოვნებისას. ეს კოლექციონერი და ხელოვნების მოყვარული, რაღაც წინასწარმეტყველის ნიჭით იყო დაჯილდოებული და ისიც უფრო ძვირფასით, ვიდრე ვინმე ფრიად განათლებით აღჭურვილი ადამიანი. იგი, როგორც მონადირის ძაღლი ყნოსვით იგრძნობს ნადირს, ისე იგრძნობდა ხელოვანის შემოქმედების სიდიადეს და მხატვრებს რეპუტაციას უქმნიდა. ვისაც ბედი გაუღიმებდა და დიდებას აღწევდა, უპირველესად მისი ნაწარმოები გოლდენშტეინის გალერიაში მოხვდებოდა. მილიონერმა ვაჭრობა არ იცოდა, ისე იძენდა ნორჩი ნიჭის შემოქმედებას და არც ერთი მხატვარი არ უსაყვედურებდა—მცირე ფასში დაგითმე საუკეთესო სურათიო. გოლდენშტეინისათვის სურათის მიყიდვა დიდ ბედნიერებათ და ქონების შეძენათ ითვლებოდა: ამ ადამიანისაგან შექებული და შეფასებული ნიჭი მიზნს უფრო აღწევდა და სისწორითაც იყო აღნიშნული, ვიდრე დიპლომ მიღებული მხატვარი, მისი შექება აფასებდა მსახიობს, როგორც ბირჟის კურსს.

მისგან ამორჩეულს დიდი მომავალი ჰქონდა და ლონდონის, ბერლინის, ნიუ-იორკის, ჩიკაგოსი და ვენის ვაჭრები თვალყურს ადევნებდენ გოლდენშტეინის ამორჩეულებს. საჭიროების დროს იგი გულუხვი იყო და როცა რომელიმე სასურველ ნაწარმოებს იძენდა, ფასს დაუზოგველად იხდიდა. იგი სპეკულიაციას არ ეწეოდა შეძენილი სურათებით. არასოდეს არ შეუძენია გასაყიდათ და რაც ერთხელ მოხვდებოდა მის გალერიაში, სამუდამოდ იქვე რჩებოდა, გოლდენშტეინი ამაყობდა იმით, რომ მეოცე საუკუნის მუზეუმს ქმნიდა და თავის გალერეიაში თავს უყრიდა მთელ იმ დროის დიდებას, რომელშიდაც თვითონ ცხოვრობდა. კომერსანტის ასეთ გართობას ხელს უწყობდა მისი დიდი ქონება; კონსერვების ვაჭრობით მან მილიარდები შეიძინა და მისი ფირმის მარკა მთელმა მსოფლიომ იცოდა; სახარიდან დედამიწის ორივე პოლიუსებამდი გოლდენშტეინის სახელს კონსერვების თუნუქის კოლოფზე კითხულობდენ და მას თამამად შეეძლო დაეკვეხნა, რომ იგი მთელ მსოფლიოს კვებავდა. არა ერთხელ უთქვამს ეს მას ხმა მაღლა, გულწრფელი სიცილით და ეს სიცილი მშვიდ შეხედულებას აძლევდა, მიუხედავათ იმისა, რომ სიმშვიდის სახელი არა ჰქონია. გოლდენშტეინს ყველანი ფლიდ ადამიანად სთვლიდნენ, მაგრამ იგი სულ იმას ცდილობდა რომ, რაც უნდა მომხდარიყო თავი გულწრფელათ და სწორათ ეჩვენებია.

მკაცრი, უგული, საქმეში შეუბრალებელი, იგი ყალბ მოწმობებს ადგენდა, ფულებს იღებდა, მოვალეებთან ანგარიშს ასწორებდა და მხატვრობის გარდა არც არავინ და არც არაფერი არ უყვარდა. კონსერვებისა და მუზეუმის წყალობით გოლდშტეინს „კონსერვატორი" დაარქვეს. მთელ ქვეყანაზე მარტო სამი რამ იყო მისთვის სათაყვანებელი: თავისი გამოსარჩენი, გალერეია და „კანონი" ე. ი. თავისი უფლება.

არც სიბრალულით, არც დარდით და არც სიხარულით არავის უნახავს იგი აღელვებული. სიხარულს და მწუხარებას ერთნაირი სიმშვიდით ხვდებოდა, ახლობელის უბედურებას შეუბრალებლად უცქეროდა. ადამიანის უძლურება მას არა სწამდა.

საკუთარი პირმშო შვილი რომ უკვდებოდა, ამბობდა: „რა ვუყოთ! ასეთია ბუნება!"

ერთმა მისმა საყვარელმა აგენტმა, თანაშემწემ და მეგობარმა ვაჭრობაში, გაჭირვების დროს ყუთიდან ფული წაიღო იმ იმედით, რომ თვის ბოლოში ისევ დაუბრუნებდა. გოლდენშტეინმა ბრძანა დაეჭირათ; იგი პასუხისგებაში მისცეს და მთელი ოჯახი გაუჩანაგეს: „რა ვუყოთ, ასეთია კანონი!"—ამბობდა გოლდენშტეინი.

ცოლმა უღალატა და ერთ ნიჭიერ მხატვარს გაყვა:— „რა უყოთ? ქალია!"—ამბობდა გოლდენშტეინი.

ყველა განცვიფრებაში მოდიოდა გოლდენშტეინის ყოფაქცევით. ვინც კი იცნობდა მას—გაკვირვებით ჰკითხავდა თავის თავს,—ბოლოს არ უნდა დავრწმუნდეთ, რომ მასში ძლიერი სული მეფობს?--მდიდარმა მართლაც დიდი ხასიათის სიმტკიცე გამოიჩინა და საქმითაც დაამტკიცა, რომ იგი ხელოვნებას უფრო მაღლა აყენებს თავის პიროვნებაზე; ბირჟაზე იცნობენ მის შეურყევლობას, არა ერთხელ დაუმტკიცებია საქმით მას და ბოლოს სასტიკად იძიებდა შურს იმ ბოროტმოქმედებისათვის, რომელიც მისთვის უნდოდათ ექნათ. შურს იძიებდა გააფთრებული დაუნდობლად.

—„რავუყოთ, ცხოვრება ბრძოლაა!"—იტყოდა თან იგი. მაგრამ ცოლმა რომ უღალატა შურს არ იძიებდა. მხატვარს, რომელმაც შეურაცხყო, რეპუტაციას არ უხდენდა. იგი განაგრძობდა ძველებურად აღფრთოვანებას მისი ნიჭით და მიუხედავათ იმისა, რომ ცოლი მოსტაცა, მასში დიდ შემოქმედებითი ნიჭს გრძნობდა—„რავუყოთ კაცია!"—ამბობდა გოლდენშტეინი. იგი ძველებურად იძენდა, ახალგაზრდა ხელოვანის ნაწარმოებებს და უფრო მეტ ფასს იხდიდა, რადგან უკვე სხვისი ხელიდან ყიდულობდა.

— —

მილიონერის ცოლი გარდაიცვალა, მოსაქმემ ამით დრო იხელთა რომ მხატვარს დაახლოვებოდა,—საუცხოვო კომბინაცია მოაწყო, გადარჩა ვაჭრების ჩარევას! გოლდენშტეინს ეს საქმე ძალიანაც ხელს აძლევდა. იგი შეურიგდა თავის მოპირდაპირეს, საჯაროთ, წრფელი გულით, მოწმეებთან ჩამოართვა ხელი. ეს სცენა უბრალო და თან დიდებულიც იყო; დამნაშავეს სულის სიღრმეში ჩასწვდა ეს სცენა და სინიდისმა ქენჯნა დაუწყო. მხატვარს ძალიან უყვარდა ქალი და სიამოვნებით ჩამოართვა ხელი მის ქმარს, რომლის აქ ყოფნა თავის სატრფოს მოაგონდება.

გოლდენშტეინი კიდეც შეუყვარდა მას,—ჯერ იმიტომ, რომ ძლიერ უყვარდა განსვენებული მისი ცოლი, მეორე იმიტო რომ, მასშიმ კეთილშობილური გრძნობა ნახა, მესამე-კი, რადგან მიეჩვია.

განსვენებულზე მოგონების გარდა არაფერი არ აახლოვებდათ ერთმანეთს. გონტოს კეთილშობილური ხასიათი ჰქონდა, არ შეეძლო ორპირობა და გაირჩეოდა ენტუზიაზმით. იგი წყნარი, მორცხვი და ხათრიანი იყო, რადგან რამდენად მხატვარი იყო, იმდენად პოეტიც. გონტო თავის შემოქმედებაში მთელ თავის სულს აქსოვდა; ამას მის ტილოებზე ნახავდით და ეს აშუქებდა მათ. რაღაც გაუგებარი სულიერი მღელვარება გამოკრთოდა სურათებიდან და ამით მეტ სიმშვენიერეს მატებდა, ვიდრე დაკვირვებით ნამუშევარი ნახაზი ან და კარგი კოლორიტი. რაღაც მიუხვდომელს, აუხსნელს გრძნობდით მხატვრის ნაწარმოებში; გეგონებოდათ ფერადებშია შეზავებული მისი სული, მწუხარება და სიყვარული. ამ პოეზიით განირჩეოდა უმთავრესად, ახალგაზდა მხატვრის ის სურათები, რომელსაც თავის სატრფოს სიკვდილის შემდეგ ხატავდა. ყველა ვინც შურით უყურებდა მხატვარს, იძულებული იყვნენ ქედი მოეხარათ. გონტო ყოველ ეჭვს გარეშე ტალანტის პატრონი იყო. იმ ნაწარმოებში, რომლის შექმნის დროს დიდ მწუხარებას და ობლობას განიცდიდა, გამოიხატა, მთელი მეოცე საუკუნის სინაზე და და გონტოს თანამოაზრეებს, როცა მის ნაწარმოებზე ლაპარაკობდენ, თამამად შეეძლოთ ეთქვათ: გონტოს შემოქმედება ეს ძეგლია წმინდა სილამაზისა, მან უნდა დაიკავოს უპირველესი ადგილი ხელოვნების ისტორიაშიო. გოლდენშტეინი კი ფლობდა ამ გენიოსის ყველა ნაწარმოებებს, გარდა ერთი სურათისა, რომელიც ოდესღაც მთავრობამ შეიძინა და რამოდენიმე დაუმთავრებელი ეტიუდებისა, როაელნიც მხატვრის სამუშაო ოთახს ამშვენებდა. გოლდენშტეინმა თავის გალერეიაში მთელი ზალა დაუთმო გონტოს ნაწარმოებებს და დაარქვა „გონტოს ზალა"

—„ძვირფასო მეგობარო,—მიმართა მხატვარს—მე მინდა, რომ, ყველა თქვენი ქმნილების მფლობელი ვიყო. მე მგონია, საკმაოდ დაგიმტკიცე—როგორი აღფრთოვანებული ვარ თქვენი ტალანტით, ხომ მართალია? თქვენ იმით დამასაჩუქრეთ მე თანაგრძნობისთვის, რომ ყველა თქვენ ნაწარმოებს მხოლოდ მე მომყიდით. მათ ფასზე არასოდეს არ დავიწყებთ ლაპარაკს; თქვენ ყველაფერს მიიღებთ, რასაც მომთხოვთ, იმ პირობით—თუ ყველაფერს ჩემს გალერეიას დაუკავშირებთ."

გოლდენშტეინი ასე მსჯელობდა და კარგად იცოდა, რომ ამით ის არას აგებდა. კარგად იცოდა, რომ იდეალისტი გონტო მისი ნდობით ბოროტებას ვერ ჩაიდენდა, რადგან ამისთვის ხასიათი არ უვარგოდა. და მიუხედავათ ამისა ფრთხილად იყო და ლაპარაკში დაუმატებდა:—დიდი ბედნიერებაა დიდებული შემოქმედისათვის, ნახოს ერთად თავმოყრილი თავისი ქმნილებანი? თქვენ ამ ქვეყანაში დაიბადეთ, როდესაც მოკვდებით, მე დავუტოვებ მას ჩემგან შეკრებილ ქონებას. — გონტოს ზალის ერთ-ერთი ადგილი ცარიელი მოსჩანდა.

როცა გოლდენშტეინს ცოლი მოსტაცა, მხატვარმა იმ ბედნიერ დროს ნამუშევარი ერთი სურათი ამერიკაში გაჰყიდა. სურათი ბიულერ-სმიტს ჰქონდა ჩიკაგოში, სახელად „რკინის მეფე“ და ეს ნაწარმოები შვიდ თუ რვა ათასს დოლლარად ჰქონდა ნაყიდი. სმიტი არ დასთანხმდებოდა სურათი გოლდშტეინისათვის მიეყიდა, მაგრამ კომერსანტი არ იშვებოდა. მან ოცი და ოცდა ათი ათასიბი შეაძლია, მაგრამ ვერას გახდა. ცალიერი ალაგის ამოსავსებად გონტომ ახალი დაწერილი სურათი შეაძლია. მაგრამ კომერსანტმა გადაჭრით უარი უთხრა! „არა მეგობარო, მაპატიეთ რომ გაგახსენეთ, მაგრამ უნდა გითხრათ, რომ ალაგის სიცალიერე თქვენი ბრალია. ასე ცალიერი დარჩეს. ამ ადგილს ჩვენ „ჯიუტი“ დავარქვათ. ამ სიტყვებზე გონტომ თავი დახარა. კომერსანტმა მხარზე ხელი დაადო და განაგრძო:

— კარგად იცით თქვენ, რასაკვირველია, რომ მე დიდი მოხარული ვარ თქვენი ასეთი წინადადებისა, მაგრამ ამ საჩუქრის თქვენგან მიღება არ შემიძლია. ეს იმას ეგვანებოდა, ვითომ წასულ ანგარიშებს მისწორებდეთ და მაშინ ქვით ვიქნებოდით? თუმცა ძალიან ვაფასებ თქვენს შემოქმედებას, მაგრამ ეს მაინც არა კმარა, რომ ამით თქვენი შეცდომები გამოიყიდოთ“. გოლდენშტეინმა ამ სიტყვებში იმდენი ნაღველი ჩააქსოვა, რომ გონტომ თავი ასწია და თვალებში შეხედა: კომერსანტს თვალები ჩაშავებოდა, სახე დაპრანჭოდა, ტუჩები გვერდზე მიქცეოდა. მაგრამ მალე გამოერკვა და მხიარული სიცილით დაუმატა:

—მოთმინება ვიქონიოთ მეგობარო. სულით ნუ დავეცემით, იმ სურათს ჩამოვიტანთ ამერიკიდან რამდენსაც ითხოვენ იმდენს მივცემთ, ოღონდ შევიძინოთ.

გოლდენშტეინ არა სტყუოდა. ორი წლის შემდეგ ცალიერი ალაგი სურათმა დაიკავა. „კონსერვების მეფის“ წინადადებამ შეაცდინა „რკინის მეფე“.

—მეგობარო, თქვენ მე უფრო ძვირად მიღირხართ—მიმართა მხატვარს—თქვენი ალერსის ბალში სეირნობა ძვირად ფასობს' ხომ მართალია? მაგრამ სულ ერთია. მე მდიდარი ვარ და კიდეც ვიხდით... კარგი... კარგი.. რად აცმაცურებ წარბებს? მე იმისთვის კი არ გეუბნები, რომ გული გადწყვიტო. მართალია მე ახლა ცოტა გლახად მომივიდა მსჯელობა. ეს ყველაფერი უცაბედია, და მერწმუნეთ რომ აღარ გამეორდება. მე მხოლოდ ერთხელ გაგახსენებთ წარსულზე... მხოლოდ ერთხელ და უკანასკნელად... ნურას მკითხავ ან ამის შესახებ, დეე ეს სიტყვები პატარა საიდუმლოებად დარჩეს ჩემს გულში... მე ამას მტკიცედ დავიცავ... „მტკიცედ“· და რომ მსმენელისათვის არასასიამოვნო შთაბეჭდილება გაეფანტა რომელიც მისმა გამოუცნობმა აზრმა მოახდინა მაზე, მოფერების კილოთი დაუმატა:—ვერ წარმოიდგენ, როგორს სიამოვნებას განვიცდი ამის გაფიქრებაზე, რომ ბიულერ-სმიტის სურათს ვფლობ. მე ყველა თქვენი ქმნილებანი მაქვს, ყველა!...—კომერსანტი ხელებს იშმუშნიდა და სახე უწითლდებოდა:—ეს ერთად ერთი მაგალითია მთელს მსოფლიოზე! ოხ, როგორი ბედნიერი იქნებოდენ რუბენსი, რემბრანტი და ველასკეზი, ჩემისთანა ადამიანი რომ შეხვედროდათ, მეორე გოლდენშტეინი! ჩემი ნაშრომით მე ძლიერ ვამაყობ, ჩემო ძვირფასო მეგობარო, ძლიერ ვამაყობ. მე ჩემს დიდებას შენს დიდებასთან ვაერთებ, დიდებულო მხატვარო! ჩემი სახელი და თქვენი ერთად იქნება მოხსენიებული საუკუნთა განმავლობაში, და მგოსნები მოუთხრობენ შთამომავლობას გენიოსი მხატვრის და მდიდარი გოლდენშტეინ ისტორიას.

* * *

სამი წლის განმავლობაში გონტი განაგრძობდა გოლდენშტეინისთვის სურათების მიყიდვას. რადგან ის უხვად იხდიდა ფასს. შემდეგ მუშაობა შესწყვიტა; გენიოსის სული და ის სიცოცხლე, რომელიც მის ნაწარმოებაში იყო ჩაქსოვილი, ჭაბუკ მხატვარს თანდათან ღალატობდა.

ორი წლის განმავლობაში მისი შემოქმედების ცეცხლი თანდათან ქრებოდა, არაფერს არა ქმნიდა, იგი მხოლოდ კურორტიდან—კურორტამდე მოგზაურობდა და მთაში ცხოვრობდა. ხან ეგვიპტეში, ხან კი პროვანსში. გამხდარი, წელში მოხრილი, თვალებ ჩავარდნილი, წამოსასხამში გამოხვეული დაიარებოდა და ბუნების სიმშვენიერით სტკბებოდა.

გოლდენშტეინი მეფური გულუხვობით უგზავნიდა ჩეკებს თავის მომაკვდავ მეგობარს, არ უნდოდა რომ მის მეგობარს რამეში გაჭირვება ენახა.

გონტომ სიკვდილის წინ მოინდომა თავის სურათების უკანასკნელად ხილვა. გოლდენშტეინი სადგურზე დახვდა მას და შინ წაიყვანა. უნდა მიეცა საშვალება, რომ მშობლიურ ატმოსფერაში მომკვდარიყო დაელია სული თვისი სურათებით გარემოცულს! მეგობრებმა ერთად შემოიარეს უზარმაზარი ზალა; გონტო თავის კეთილისმყოფელს მკლავზე ეყრდნობოდა.

—ვხედავ მე—ამბობდა გონტო—ყველაფერი ეს კარგია! როდესაც ცალი ფეხი სამარეში გაქვთ,—სჯი ყველაფერზე, თითქო შორიდან, დარწმუნებული ვარ რომ ყველაფერი ეს ბედნიერებაა მე ვტოვებ ჩემს შემდეგ ცოტა რამეს და დამშვიდებული შემიძლია მოვკვდე.—მხატვარმა ჩამოართვა კომერსანტს თავისი გამხდარი ხელი და წაიბუტბუტა:

—გმადლობთ!

— მადლობას ნუ მიხდი ეშმაკის კერძო, ნუ მიხდი მადლობას,—წამოიყვირა მდიდარმა—მე არა მსურს, რომ მადლობა მითხრათ—თქვენ არაფერი გაქვთ ჩემთან სამადლობელი. გოლდენშტეინი თუ კი რამეს აკეთებს, ის მხოლოდ თავისთვის აკეთებს! ჩემი სიხარულიც ეს არის, — წამოიყვირა მან, გაჩერებულიყო შუა ზალაში და კედლებს ათვალიერებდა:—გონტოს მთელი ქმნილებანი, დიდებული მხატვრის მთელი ქმნილებანი,—და მან მხიარულად გადიხარხარა. შემდეგ მან მომაკვდავი განზრახულ ოთახში შეიყვანა და საწოლში ჩააწვინა. საცოდავი მხატვარი ლოგინზე დაეცა, მისი გამხდარი სახე თეთრ ბალიშზე ყვითელ სანთელივით გეჩვენებოდათ, იგი ორივე ხელებით ზეწარს ჰმუჭნიდა და მარტო მოკაკული თითების ბოლოები მოსჩანდა.

— მე აწი ველბრ ავდგები—ამოილაპარაკა მან. გოლდენ-

ეროვნული ბიბლიოთეკა

შტეინი სასთუმალთან მოუჯდა მომაკვდავს.

— მართალი ხართ დიდო მხატვარო, თქვენ ველარ ადგებით! თქვენ ველარ შესძლებთ მომჯადოებელ სურათების დახატვას,—წაილაპარაკა თავისთვის,—თქვენ ველარ მოსტაცებთ ცოლს თქვენ ახლობელს... ნუ შემედავებით, თქვენ ძლიერ დაილლებით... მე შეპირებული ვიყავი რომ, გაგახსენებდი ერთხელ ამ სამწუხარო მოვლენას. მე მგონია დადგა დრო რომ ჩემი საიდუმლოება გაგიზიარო, ხომ მართალია!.. თქვენ ძლიერ აღელვებული ხართ გონტო, თქვენ ძლივს სუნთქავთ! დაწყნარდით და გონს მოდით!.. მე კიდევ მოვიცდი. ეშმაკის კერძო! მე იმედი მაქვს, ერთს საათს კიდევ იცოცხლებთ! —

ამ სიტყვებზე, „კონსერვების მეფე“ ბოროტად შეჰყურებდა მომაკვდავს.

— ახლა უკეთ ხართ არა?..—განაგრძო ერთი წუთის შემდეგ.—თქვენ გენიოსი იყავით, მაგრამ იმავ დროს ადამიანიც. მქროლავი სადღაც ღრუბლებში, თქვენს ოქროს ძალას ანგარიშს არ უწევდით. თქვენ ვერ მიცნობთ მე? მაშ ყური მიგდეთ: მე გონტო ყველა თქვენს ნაწარმოებს ვფლობ, ხომ მართალია? მე ერთი სურათი მაკლია, რომელიც მთავრობამ შეიყიდა; თქვენი ტალანტის შეფასება შეუძლებელია იმ სურათით. სიკვდილის შემდეგ რომ მარტო ის ნაწარმოები დაგრჩესთ, კაცობრიობა საცოდავ მხატვრად ჩაგთვლიდათ.—

გოლდენშტენზა ხმა მაღლა გადიხარხარა, ცოტა შეჩერდა და ამოხვნეშით წაილაპარაკა:

— მაშ იცოდეთ, მეგობარო რომ, დანარჩენს ყველას, ცეცხლში დავსწვავ.—შეურყეველი და მრისხანე მომაკვდავი პირდაპირ გამოირიცხებოდა.—თქვენ მე ცოლი წამართვით და სტკბებოდით! მე-კი თქვენ ქმნილებას გართმევთ და მეც ვსტკბები. რა ვუყოთ, მეგობარო? ყველა, ყველა შენს ქმნილებას! ცეცხლი და კვამლი! აი რა დარჩება შენს შემდეგ. მსახურნი ფანჯრებს გააღებენ, გაანიავებენ, ოთახში ჰაერს გასწმენდენ და... არაფერიც არ დარჩება... გონტო უძრავად იწვა.

გოლდენშტეინი ადგა, მომაკვდავისაკენ დაიხარა, თვალი თვალში გაუყარა და დემონიურად განაგრძო:

— არ იფიქროთ მე ვიკვეხნიდე! მე ყველა მიცნობს—ჩემი სიტყვა შეურყეველია; ისე მოვიქცევი როგორც თქვენ გითხარით, ამ სალამოსვე შევუდგები შესრულებას. მე გადვიხადე. თქვენი სურათები მეკუთვნის. მე ისე მოვიქცევი როგორც მე მსურს... მე დოლლარები გადვიხადე... როგორ შეხე-დავს ამას ქვეყანა? იტყვიან რომ, გოლდენშტეინი შურს იძიებსო და ჩემი გაკვეთილი—კი სხვისი გაკვეთილი იქნება.—მილიონერმა გაათავა თავისი სიტყვა.

მოშორდა მხატვრის საწოლს და კარებისაკენ გასწია.

— რა ვუყოთ?—დაუმატა მან—მე ჩემი უფლება მაქვს.—გამოვიდა გარეთ, რომ მის მეგობარს საშუალება ჰქონოდა სრულ მარტოობაში დაელია სული.

დ. წერეთელი.

უკვდავების ხე *)

(ლეგენდარული მოთხრობა)

ის იყო დებორეს მთელი ოჯახი ძილს აპირებდა და რაბი ტანისამოსს იხდიდა მისთვის მიჩენილს პატარა ოთახში, რომელიც დებორეს სუფთად დაემზადებინა ძვირფასის სტუმრისათვის, რომ შემოიჭრა ივდითი პატარა თიხის სურით ხელში. მისალმების შემდეგ ივდითმა მოიკითხა რახილი და საჩქაროდ მიაშურა იმის ოთახს. რახილი უკვე ლოგინში იწვა და თვლემდა. მხოლოდ ივდითის დანახვაზე სწრაფლ წამოხტა ლოგინიდან და გადაეხვია თავის მეგობარს.

— ასე გვიან რად მოხვედი, რომ კიდევ დღის სულით მიიღე ჩემი ბარათი, შე ცელქო, შენა? – მიახალა რახილმა საყვედური ივდითს.

— არ შემეძლო, გენაცვა, თორემ განა ადრე არ მოვირბენდი! ხომ იცი, სანამ ვახშამი არ დავამზადე, სანამ ჩემი მოხუცნი არ დავაპურე და არ მოვასვენე, თავი ვერ დავაღწიე. და განა ეხლა კი ისე გვიან არის, რომ რაბის ვერ ვნახავ? ეს ხომ შეუძლებელია! რაც უნდა გახდეს, ეხლავე უნდა ვნახო და მოველაპარაკო, თორემ ხვალ დილა ადრიან მავას აი, იმ მთის ძირში მოელის ხალხი და შემდეგ ჩრდილოეთისაკენ მიემგზავრება. მერე როდისღა უნდა ვნახო?

— მაშ მიდი და მოელაპარაკე. ის პატარა ოთახშია, ეზოდან თუ მოუვლი, თორემ, ხომ იცი, აქედან შესავალი არა აქვს იმ ოთახს.

ივდითი შვლის ნუკრივით წამოხტა, სურა თან წაიტანა და თვალის დახამხამებაზე მიადგა რაბის ოთახის კარებს.

— მე ვარ, მე, ივდითი.... ცოტა სუნნელოვანი ზეთი მოვიტანე შენ ფეხთა დასასმელად.—წაილუღლუღა ივდითმა და შეიჭრა რაბის ოთახში. რაბიმ ფეხზე წამოდგომაც ვერ მოასწრო, რომ ივდითი დაეშვა მის ფერხთა ქვეშ და საჩქაროდ მოხსნა სურას თავი. სანამ ის ფეხებს დაუზელდა რაბის, მათ შორის გაიმართა ნაზი სასიყვარულო მუსაიფი, საიდანაც სჩანდა, რომ რაბისა და ივდითს პატარაობიდანვე ჰქონიათ მეგობრობა და ერთმანეთის სიყვარული. ფეხების დაზელვის შემდეგ ივდითმა გაიწმინდა ხელები კაბის კალთებზე და ცოტაღა დარჩენილი ზეთი მიიტანა რაბის სასთუმალთან სახეზე წასასმელად. მან თავისი ზეთიანი მარჯვენით რომ-

*) ამ ნაწარმოების ერთი მესამედი დაისტამბა გაზეთ „დროების“ 1909 წ. 8 ნოემბრის სურათებიანს დამატებაში, რის გამოც რედაქციამ მიიღო მთავრობის გაფრთხილება და შესწყვიტა მისი დასრულება. სავსებით იგი ისტამბება პირველად. ავტორი.

ლითაც გადუგრიხა კოპწია ულვაშები 22 წლის რაბის და თან დაემხო საკოცნელად მისს გაშლილს, მაღალ შუბლს.

—

ეს პირველი შემთხვევა იყო რაბის ცხოვრებაში. ჯერ მას არ გამოეცადნა ქალის ტკბილი ალერსი და სიყვარული, თუმცა ეს უკანასკნელი მცნება იყო ქვაკუთხედი იმის სწავლა-ქადაგებისა. მხოლოდ ის სიყვარული იყო არა კერძო კაცთა და ქალთა შორის, არამედ დიდი რამ მცნება, რომელსაც უნდა მოეცო მთელი კაცობრიობა და უფრო მეტი, მთელი ქვეყანა. იმ სიყვარულში, რომელსაც დღემდე ჰქადაგებდა რაბი, გამოიხატებოდა მხოლოდ ბავშური გულუბრყვილო მცნება მოყვასის თავგამოდებითის პატივისცემისა, სამსახურისა, სიყვარულისა. ეს გრძნობა კი რაღაც კერძო ხასიათისა აღმოჩნდა. ამ ალერსში მან ჰპოვა რაღაც პირადი ბედნიერება, რომელსაც ის ვერ განუზიარებს სხვებს, თავისს მოყვასს. მხოლოდ ეს უკანასკნელი გრძნობა იმდენად მძლავრი გახდა, რომ რაბიმ მას თავი ვერ დააღწია და დავიწყებას მიეცა.... ივდითი თავს ევლებოდა დიდის ხნის თავისს სატრფოს და, აღგზნებული, მედიდურობდა.

— შენ შამოგევლოს ჩემი თავი, ჩემო სულო, ჩემო სათაყვანებელო! შენ ხომ ამიერიდან ჩემთვის რაბი არა ხარ, შენ ჩემი საყვარელი ამხანაგი ხარ, ჩემი ძვირფასი იეგოშუა! — ასეთი იყო რაბის სახელი.

იეგოშუას ვერ მოეხერხებინა ენით ალერსი, თუმცა იგი უკვე დიდი მჭევრმეტყველი რაბი იყო, და მხოლოდ ხელებით ეალერსებოდა თავის სატრფოს. რაბის თითები ივდითის თმის ძირებს ევლებოდა და ტუჩები მის სახეს ჰკოცნიდა. — ეს იყო რაბის მჭევრმეტყველობა, ეს იყო იმის ალერსი იმ დროს, როცა ივდითის ენა შადრევანივით დაუდევრად ალერსობდა, მუსიკობდა.

დრო კი მიდიოდა, შუაღამეს გადასცილებოდა. იმის წინსვლას არა უდგება რა წინ, ვერც სიყვარული და ვერც სიძულვილი. იგი ერთნაირად გულგრილი მოწმეა სიყვარულისა და სიძულვილისა, კარგისა და ავის, დიდისა და მცირედის, სიცოცხლისა და სიკვდილის, რადგან ეს ყველა წარმავალია და თვით კი დაუსრულებელი.

მისი იდგა დებორეს სახლი გამწვანებული ხევის მაღლობზედ ჩნდა. იქვე, ქვევით პატარა მდინარე. მოსჩუხჩუხებდა, რომლის ხმაურობა ნელის ნიავის შრიალთან ერთად შეზავებულიყო ხეხილის ყვავილებისა და ია-ვარდის სურნელოვანებასთან. ფშვენის და სმენის სიამოვნებაც გაერთებული იყო. ორივე ერთნაირად ტკბილი, ერთნაირად ნერვების გამღიზიანებელი. ცა ვარსკვლავებით მოჭედილიყო. ეს შორეული მნათობნი ისე მხიარულად კაშკაშებდნენ, გეგონებოდათ, ზეცას მეჯლისი გაუმართავსო. ძილდამფრთხალი რახილი გულის ფანცქალით მოელოდა ივდითის დაბრუნებას, იეგოშუას ნაამბობის გაგონებას, ივდითის სიხარულის გაზიარებას. კიდევ რამდენიმე ხანი და ივდითიც შემოიჭრა, მაგრამ არა იმ სახით, როგორსაც რახილი მოელოდა. იგი თითქოს დარცხვენილაო, ისე გამოიხედებოდა, და არც კვლავინდებურად გულწრფელად მოექცა ის თავის გულითად მეგობარს.

შენ კიდევა გღვიძავს! ძილის დროა, შენ დაიძინე და მეც შინისაკენ გავემგზავრები და ხვალ ყოველივეს გიამბობ. — უთხრა ივდითმა მეგობარს, ჩაჰკოცნა და გაუჩინარდა. ალიონის სუნი იდგა. იეგოშუას კიდევ არ ეძინა და არც ეძინებოდა. იმის თავში საოცარის სისწრაფით ელავდენ აზრები. ამ აზრთა სრბოლას თითქოს ხმაურობა გაჰქონდა, იეგოშუა ტვინის მოძრაობასა გრძნობდა. ამ დილით ის მიწვეული იყო სხვა და სხვა საკითხის ასახსნელად, რომელიც აღელვებდა ამ კუთხის მცხოვრებთ.

იეგოშუამ კარგად იცოდა თავის ქვეყნის ყოველი კუთხე; იცოდა, სად რას ჰფიქრობდნენ და ვის რა აწუხებდა. ამ კუთხის მკვიდრნი შეძლებულთაგანნი იყვნენ. მათ მოსავალი კარგი ჰქონდათ და გაჭირვებას არა სცნობდნენ. მათ მხოლოდ საღმთო სჯულის საკითხები ეხალისებოდათ და რადგან იეგოშუას შეხედულებანი ბევრად განსხვავდებოდენ სხვების რწმენისაგან, რაიც აქამდე მიღებული იყო, ამისათვის თვით იეგოშუას პირიდან უნდოდათ ახლი მოძღვრების გაგონება. ეს სურვილი მით უმეტეს კანონიერად მიაჩნდათ იმათაც და რაბისაც, რომ უკანასკნელი თვით ამ კუთხეში იყო დაბადებული და 15 წლამდე აღზრდილი. ბევრი მათგანი რაბისთან ხშირად ყოფილა, უსმენია მისი საუბარი, მხოლოდ არა საჯაროდ.

იმ დროს ჩვეულისამებრ დედაკაცები სოფლის ყრილობაში არ ერეოდნენ, მაშინდელ მამაკაცების დესპოტობა დღევანდელზედ არა ნაკლები იყო... როგორც დღეს, მაშინაც დედაკაცებისგან შეცოდება სამაკვდინო ცოდვა იყო, მხოლოდ მამაკაცებისაგან — არავითარი. რაბის წარმოდგენაში ეს უმაღლესი უსამართლობა იყო. ის ერთგვარად სჯიდა ადამიანს

ეროვნული ბიბლიოთეკა

სქესის განურჩევლად. მხოლოდ ამ საგანში იმას თანამოაზრენი ქალების მცირედ ნაწილში ჰყავდა, ისიც გასათხოვრებში, რომელთაც ამიზე საუბარი მამაკაცებთან სმენიათ. დედები ძლიერ ეწინააღმდეგებოდნენ იეგოშუას ამგვარს მოძღვრებს და ხშირად მამაკაცებსაც აჭარბებდნენ.

ამ ღამის ამბავი მით უფრო უღელვებდა ტვინს იეგოშუას, რომ ამ საქციელის მთელი პასუხისმგებლობა მარტო ივდითს აწვებოდა კისერზე. მაგრამ იეგოშუა რაღა რაბი იყო, რომ ეს ცეცხლი არ ჩაექრო თვისის ლოლიკის სიმძლავრით? იეგოშუა ისე ადვილად იმორჩილებდა სჯა-ბაასის დროს მოპირდაპირეს, ისე ჩააკმედინებდა ხმას, რომ ჰფიქრობდა, ქვეყანა დავაჯერე ჩემს რწმენაშიო და რადგან დღითი-დღე ის სოფლიდან სოფლად დადიოდა, აუდიტორიას იცვლიდა, ყველგან იმარჯვებდა, ამიტომ ვერა ჰხედავდა, რომ იმის წასვლის შემდეგ ქვეყანა ისევე ჰფიქრობდა და მოქმედობდა, როგორც ადრე.

იეგოშუა განყენებული მოაზრე იყო. ცხოვრებას უმორჩილებდა თავის ფილოსოფიას და არა წინაალმდეგ. იმის ქადაგება თუმცა ხიბლავდა მსმენელთ თავის ჭეშმარიტებით. ცხოვრებას განზედ ედგა. ამას ის ვერ ამჩნევდა და არც ეცალა ამისთვის. იეგოშუას ტვინი მუდამ მოძრაობდა, იმის პირადი ცხოვრება მუდამ განკერძოებული იყო. ეს შემთხვევა ივდითისთან პირველი იყო, როცა ის ძირს დაეშვა სხვებისთვის მიუწდომელის სიმაღლიდან. ეს იყო მისი პირველი ნაბიჯი მიწიერ ცხოვრებიდან. მას წარმოუდგა თვალწინ ივდითის მომავალი. მისი განყენებული აზრით, ეს მოვლენა არაფრად განსხვანდებოდა სხვა ამგვარ მოვლენისაგან ცხოველთა ცხოვრებაში, მხოლოდ ამ ჟამად, ამ საზოგადოებაში კი სხვა ელფერი და მოვალეობა აწვა კისერზე ამ საკითხს, რამაც ქენჯნა დაუწყო იეგოშუას სინიდისს, მის წარმოდგენათა სრბოლას.

ივდითის გუშინდელი საქციელი რახილს მოსვენებას არ აძლევდა. რას მიჰქვიან ძილი და მოსვენება ამისთანა წამში, როდესაც უფრო მცირე შემთხვევაში მე და ივდითს მთელი ღამეები გაგვითენებია? — ჰფიქრობდა რახილი და ამ ფიქრებით გატაცებული თვით ესტუმრა ივდითის.

ივდითი ხელსაქმობდა. დააგდო ხელსაქმე და გადაეხვია თავის გულითად მეგობარს, მაგრამ მიიკრა გულზე და კიდევ დარცხვენილსავით თვალს ვერ უსწორებდა რახილს.

— რა მოხდა. ქალო, რამ ჩაგაფიქრა ამრიგად? — შეეკითხა რახილი ივდითს.

— ვერ გიამბობ ასე ადვილად, რაც მოხდა ჩემო კარგო. დრო უნდა ყველაფრის დალაგებით თქმასა და მოცალეობა. დამაცადე, თუ გიყვარდე, მე თითონ გიამბობ ყველაფერს, როცა მოვსულიერდები, გული საგულეს მექნება...

განა ივდითს არ უნდოდა საიდუმლოს გაზიარება რახილისათვის, მაგრამ არ იცოდა, როგორ მოქცეულიყო, როგორ გაემჟღავნებინა თვისი საიდუმლო, მით უფრო, რომ ეხლა ის აღარ იყო რახილის ტოლ-ამხანაგი. ის აღარ იყო ქალწული ივდითი, რომელიც ისეთი განუყრელი მეგობარი იყო იმისი. რატომ, რისთვის შესწყდა ეს კავშირი, თითონაც არ იცოდა კარგათ, თითონაც ვერ გამოერკვია ნათლად, მხოლოდ ივდითი ჰგრძნობდა ამას.

— რაღა ბევრი გავაგრძელო, — მოჰყვა ივდითი ცოტა სიჩუმის შემდეგ, — მე და იეგოშუას კავშირი უფრო და უფრო გამაგრდა, ჩვენ უფრო დავუახლოვდით ერთმანეთს. არა თუ არ ავშლილვართ, უფრო დავმეგობრდით, უფრო შევიყვარეთ ერთმანეთი...

— განა პატარა და დიდი სიყვარული შეიძლება? — გულუბრყვილოდ შეეკითხა რახილი. — სიყვარული ხომ ერთია და მხოლოდ მძლავრი?

— კი, გენაცვალე, მაგრამ ზოგიერთი სიყვარული ნაყოფს გამოიღებს ხოლმე და ზოგიერთი არა. ჩვენმა სიყვარულმა ნაყოფი გამოიღო, იგი განხორციელდა იმდენად, რომ ამიერიდან მე და იეგოშუა ერთნი ვართ, ერთსული და ერთხორცი...

კიდევ ბევრი გადაკრული უამბო ივდითმა რახილს, მაგრამ ამ უკანასკნელის ცნობის მოყვარეობა მაინც დაუკმყოფილებელი დარჩა და ის თავჩაღუნული, თითქოს დაღონებული ივდითის ამრიგი ცვლილებით, შინისკენ დაბრუნდა.

დღე იწურებოდა. ჩამავალი მზე ცალით ყურით ლ[illegible] ისმენდა დედამიწის ამოებას და ცალის თვალით ლ[illegible] უცქერდა თავის მოწითლო სხივებით გაშუქებულ არე მარეს. დიდს შარა გზაზე მწყემსები პირუტყვ[illegible] მიერეკებოდნენ. ტყის პატარა ბილიკით ნელის ნაბიჯით მიდიოდა ივდითი. მიდიოდა ტყის განაპირა მდგომ სამ მუხისკენ, სადაც იეგოშუას დაუნიშნა შეხვედრა. არა ჩქარობდა, რადგან ხედავდა, რომ ჯერ ადრე იყო, იეგოშუა შებინდებამდე არ გაჩნდებოდა. ივდითს პირი დასავლეთისაკენ ჰქონდა, საიდანაც ჩამავალი მზეც ოდნივ იცქირებოდა და ნე-

ლი ნიავიც გზას იკვლევდა. ივდითის გულმკერდი ღელვისაგან ისე ადი-ჩადიოდა, თითქოს ნიავთან შეთანხმებულად მოძრაობსო. იმის შეწითლებულს თეთრ ლოყებს ამშვენებდა საფეთქლებიდან მომდინარე წაბლისფერი ორი პატარა ნაწნავი. იმის დიდრონ გიშრისფერ თვალებს რაღაც უცნაური გამომეტყველება ემჩნეოდა. ეს თვალები ისეთის სისწრაფით მოძრაობდნენ, თითქოს შიგ რაღაც ძალა ტრიალებსო. აბრეშუმის ფართო თავსაფრის კალთებს ნიავზე ფრიალი გაჰქონდათ სწორედ ისე, როგორც ხშირტოტებიან მუხნარის შტოებსა და ფოთლებს. მისი მოხდენილი, ალვის ხის მსგავსი ტანი ოდნავ ირხეოდა მკლავის ოდენა ორ ნაწნავ ქვეშ. თალხი ფერი კაბის ქვედატანი, ფრიად სადათ შეკერილი, ზედ შემოჭროდა იმის განიერ თეძოებს და აშკარად ახალისებდა ამ ცხრამეტი წლის ქალის ავემტულობის სიმშვენიერეს.

მზისაგან მიტოვებულ დედამიწას სიბნელე დაეპატრონა, მაგრამ ჩასჭიდა ხელი და მხედველობა შეუხუთა. მხოლოდ მაღლიდან გადმომდგარ წვრილ მნათობთა შორეული სხივები ებრძოდნენ ამ წყვდიადს.

იეგოშუა მარჯვენა მხართეძოზე წამოწოლილი იყო. მუხნარი ნელის ხმით შრიალებდა, თითქოს სიბნელით შეშინებული, ჩვეულებრივს ხმაურობას ვერ ჰბედავსო. იეგოშუას მარცხენა ხელი ივდითის კისერს ევლებოდა. არც ერთს ენა არ ემორჩილებოდა, ორივე ალერსით მჭევრმეტყველობდა. მხოლოდ ვარსკვლავები თვალგაფაციცებით შესცქეროდნენ შეყვარებულთა ყოფას, თორემ სხვა მოწამე მათ არა ჰყავდათ. ცის მნათობნი არა ერთხელ ყოფილან ამგვარ სანახაობის მოწმენი და ერთხელაც არ დაურღვევნიათ სიყვარულის საიდუმლოება, მხოლოდ იმ გრძნობით აღტაცებულნი, რომ იმათ სხივებსაც შეუძლიათ სიყვარულით აღფრთოვანება, იცინოდნენ, ციმციმებდნენ, ჰხარობდნენ, ლაღობდნენ, თვალებს აპრიალებდნენ. კრებული უკვე მაღალზე იდგა და მგალობელთა გუნდივით ჩამწკრივებული იყო. ხან და ხან ივდითის სმენას მაღლიდან საღაც ციური ხმები ეწვეთებოდა, თითქოს ვარსკლავთა კრებაც მონაწილეობას იღებს იმის ბედნიერ წუთებშიო.

უსაზღვრო და განუზომელი დრო თავისს არ იშლიდა, რიგ-რიგად აბარებდა თავის განუშორებელს მგზავრს — ისტორიას ამ სიამტკბილობის წუთებს, რომელნიც არასოდეს, არაფერს შემთხვევაში აღარ განმეორდებიან.

აგერ აღმოსავლეთს ალიონის მკრთალი ნათელი მოეფინა. მხოლოდ მის არე-მარეზე მყოფი სიბნელე კუდამოძუებული უფსკრულისაკენ მიიმალა, რადგან აშკარად ხედავდა თავის დაბრმავებული თვალითაც კი, რომ დიადის მნათობის სინათლის წინ არ დაედგომებოდა. ნიავი ჩადგა. ახლად გაღვიძებულ ჩიტების ჭიკჭიკ-გალობაზე მცენარეებმა ყურები აცქვიტეს. იელ ნაჭამ თხასავით თვალებ გაშტერებულმა ბუმ ერთი გზადაბნეული მესნეულა შესანსლა, „ტუვიიტ" დაიძახა და ბებერ მუხის ფუღუროს მიაშურა. მოლაღურმა შტოდან შტოზე ხტუნვით „ბიქო გოგიელა" წამოიძახა, კოდალამაც კანაბურძგნულ მუხას ისე დაუკაკუნა, თითქოს შეყვარებულთ ზარი დაურეკა, დროა გზას გაუდგეთო.

მართლაც, იეგოშუა და ივდითი ერთმანეთს ტკბილად ჩაეკონენ და თვალცრემლიანი ივდითი ძველი გზითვე უკან დაბრუნდა, ხოლო იეგოშუა თავის გზას გაუდგა.

ვინ იცის, რა აზრები უტრიალებდა თავში ამ ახლად მოვლენილს დაჯაბნებულის ხალხის წინამძღოლს, ძმობა-ერთობისა და სიყვარულის დაუღალავ მქადაგებელსა და ბატონ-პატრონების დაუძინებელ მტერს?

ვინ იცის, სად რა ხიფათი მოელოდა და რომელსა და რა გზით დაგებულს მახეს მოეგდო ხელთ მისი დაუცხრომელი მხნეობა, დაუშრეტელი რწმენა და სასოება?

თითონაც არ იცოდა. და ცოდნასაც არა ჰლამობდა.

მხოლოდ იმას აშკარადა სჭვრეტდა თავის გამჭრიახის გონებით და შორს მხედავის თვალებით, რომ მტერიც მოუსვენრად მოძრაობდა, საკანს ამზადებდა.

„დეე, ჩემი პირადი ცხოვრება მთლად დაედოს გაჭირვებულ ხალხის კეთილდღეობას! ეგებ ჩემს მიწაში მდებარე ძვლებზედ აღმოცენდეს მთელი ახალი თაობა დაჩაგრულ-აწიოკებულ ხალხის გულშემატკივართა და, თუ მე არა, იმათ მაინც აღხოცონ პირისაგან ქვეყანისა სიძულვილი, ბოროტება და ხალხის ძვალ-რბილის მღრღნელი უსწორ-მასწორობა", — ეტყოდა ხოლმე ის ერთ-ორ გულშემატკივარ გამაფრთხილებელს.

იეგოშუა ნელის ნაბიჯით მიდიოდა.

დღითი-დღე ვრცელდებოდა ურიათა ქვეყანაში იეგოშუას ახალი სწავლა-ქადაგება. დღითი-დღე იკრიბებოდა იმის სახელის ირგვლივ მეტი და მეტი მომხრე და თაყვანისმცემელი. უკვე მრავალი მოწაფე

გაუჩნდა. ბევრი თავზე და სინდისზე ხელაღებული ვერაგი მოარჯულა თავის უკვდავისა და ჭეშმარიტის სწავლით. ისეთის გარკვევით, ყველასათვის გასაგების ენით, უბრალოდ, გულუბრიყვილოდ და მასთან თავგამეტებით და დაუღალავად ავრცელებდა ის ჭეშმარიტებას, რომ მსმენელთ მყისვე ჰხიბლავდა. ხალხის ნებისა და პიროვნების გამთელველს ჯგუფს ისეთი სიმკაცრითა ჰკიცხავდა, რომ მსმენელთ ტანში ჟრუანტელსა ჰგვრიდა. სულ უბრალო მაგალითებით უმტკიცებდა იეგოშუა ისეთ ჭეშმარიტებას, რომელიც არც ერთს მათგანს აქამდე აზრადაც არ მოსვლია. დღემდე მძლავრად გამეფებულ ძალმომრეობის ხანას ის იყო ბოლო ეღებოდა იეგოშუას მოძღვრების ძალითა და აუცილებლობით. პაპიდან შვილიშვილზე და მამიდან შვილზე გადმონაცემ მორჩილებას უფროსთა წინაშე, ყმობისა და ერთი მუჭა ბატონების თვითნებობის მონურად ატანას დღეიდან იეგოშუას მძლავრის ლოღიკის მეოხებით ბოლო ეღებოდა. მხედართ უფროსების ძალმომრეობა და ოჯულის უკუღმართ მოძღვართა ქადაგება უკიდურეს განსაცდელს განიცდიდა. მცნება — „გამგენი ხალხისათვის და არა ხალხი გამგეთათვის“ — პირველად და აშკარად სწვდა დაბეჩავებულის ხალხის გრძნობა-გონებას და ცეცხლივით მოედო მთელს ქვეყანას, რომელმაც ზღვასავით ღელვა დაიწყო და ამ ზღვის ტალღები უფროსებს დღემდე შეუშფოთველს ძილს უფრთხობდა. მაღალი ღვთის სახელით მონობისა და ძალმომრეობის მქადაგებელნი ძრწოდნენ და შფოთავდენ. მთელის ხალხის წინააღმდეგ მომქმედთა ჯგუფი ზარდაცემული ჰკრთოდა, არ იცოდა, რა წინააღმდეგობა გაეწია ამ მოულოდნელად მოხეთქილს ტალღისათვის და კარჩაკეტილი უიმედობით იტანჯებოდა. ვერ ჩაფიქრებოდნენ, ვერ გამორკვეულიყვნენ, რომ ჯერ კიდევ მძლავრია ამ ხალხში უმეცრების და შეუგნებლობის ნიადაგი, რომ მცირედი ძალ-ღონის მოხმარებაც კმაროდა, რომ ძველებური წეს-რიგი ჩვეულებრივს კალაპოტში ჩამდგარიყო.

ეს მხოლოდ ხალხის ძველმა მოძღვრებმა შეიგნეს და შეჰქმნეს თათბირი.

სჯულის მასწავლებელნი მხედართმთავრებთან ხელჩაკიდულნი შეუდგნენ მეცადინეობას. გამოსძებნეს ცრუმოწმენი და ჭეშმარიტების მოღალატენი, რომელთაც თავს იდვეს იეგოშუას სახელის წაბილწვა, მისი სწავლა-მოძღვრების გათახსირება. იეგოშუა, ღვთისაგან დაწესებულ—წაანდერძევის უმცროს-უფროსობის წინააღმდეგი, იეგოშუა, თვით მაღალის ღმერთის მგმობელი, რაღაც სინიდისს წინ უყენებს თავის მოძღვრებას და ღმერთზე ხალხს ხელს აღებინებსო. ღვთის მსახური იმის ქადაგებით ეშმაკის მოსამსახურედ იხატება, ქვეყნის მმართველნი ხალხის მტრად და ბატონ პატრონი მის მგლეჯელადაო. აღარ ჰსუფევენ მისთვის არც წმიდანები და არც წინასწარმეტყველნი. იბილწება ღვთისაგან დაწესებული ოჯახის სიწმინდე. იეგოშუა ჰქადაგებს თავისუფალს სიყვარულს, თითქოს კურო-მოძღვრობა ღვთისაგან დაწესებული იყოსო. იგი შვილების აღზრდასაც რაღაც საზოგადოებას ავალებს და არა მშობელ დედ-მამას. ვისი მსახურიც იქნება ჩემი შვილი, იმანვე იკისროს იმის აღზრდაცაო,—ამბობს იგი. როგორც მე არ მოვსწრებივარ დედ-მამას და აგრეთვე არც ჩვენ მოგვესწრება ჩვენი შვილები და რატომ ჩვენ და არა საზოგადოებამ უნდა ივალოს იმათი აღზრდაო. ამას გარდა, ყოველ დროს თავის მოთხოვნილება აქვს, ჩემი შვილის დროის მოთხოვნილებებს კერძოდ მე ისე ვერ გავითვალისწინებ, როგორც მთელი საზოგადოება და ამიტომაც თვით საზოგადოებამ უნდა იკისროს იმის აღზრდა, რომელიც იმის სამსახურისათვის მზადდებაო,—გაიძახის ახლადმოვლენილი წინასწარმეტყველი. ნუ გინდათ ნურც თორა, ნურც სხვა სალოცავიო. ღმერთი თქვენ გულში ატარეთ და, რასაც წმინდის სინიდისით განიზრახავთ და იქმთ, საცა უნდა იყოთ, სალოცავიც იქ გექნებათო. ღმერთთან შუამავალი არაფრად ღირსო და ყოველივე სინიდისთან შეთანხმებული მოქმედება თავის თავად ჰლოლადებს ღვთის წინაშეო. იწამეთ ღმერთი, რომელიც არა თხოულობს არც სასყიდელს, არც განსჯას, არც მიტევებას ცოდვათა, არამედ რომელიც მარტოდ-მარტო კაცის სინიდისს და მისს წრფელ განზრახვებს განაგებსო. ნუ გინდათ ნურც მსაჯული, ნურც სხვა მოხელე, რომელნიც ძალის ატანენ თქვენს ღვთიურს სინიდისს და წაღმა სახნავს უკუღმა გახნევინებთო. ნუ გწამთ იმ მოძღვართა ქადაგებანი, რომელნიც მეცნიერებად აღიარებენ დახავსებულს წიგნებში ნაწერს და დროგადასულ მოძღვრებას მეცნიერებისა და ჭეშმარიტების სახელით ასაღებენო. ნუ დაატანთ ძალას ნურც სხვას, ნურც თქვენს თავს. იმოქმედეთ ისე, რომ თქვენი საქციელი ადამიანის ბუნებას ეთანხმებოდეს და არ იწვევდეს თქვენის სინიდისის წინააღმდეგობასო. ისურვეთ მეზობლისათვის ის, რაც თქვენთვისა გსურთ, მოსპეთ ურთიერთ შორის მტრობა, ქიშპობა, თვალთმაქცობა, გაკიცხვა, განკითხვა, წამხედურობა, ღალატი, შური, ლორმუცელობა, მტაცებლობა, გან-

ცხრომა და ფუფუნება. შეიყვარეთ მოყვასი, როგორც თავი თვისი. ყოველივე თქვენს წამოქმედარს სარჩულად სიყვარული დაუდეთ და ღმერთიც თქვენთან იქნებაო. ნუ ჰზრუნავთ ხვალისათვის, რადგან ყოველივე დღეის იქითისათვის დამზადებული ლუკმა უთუოდ ზედმეტია და ყოველივე ზედმეტი ერთისათვის მეორის დანაკლისიაო. ზედმეტი ლუკმა ჰრყვნის ხორცსა და სწყმენდს სულსაო. მიწა, წყალი და ჰაერი არ შეადგენს ვისიმე საკუთრებას და ყოველ ამაების მესაკუთრე უთუოდ მონობის მაქადაგებელიაო. ხოლო მონობა დაწყევლილია მაღლა ღვთისაგან და დაბლა კაცთაგანაო. მამაპაპათა ცხოვრებას პირი უკუაქციეთ, აწმყოს დაუკვირდით და მომავალს პირნათლად შეჰხედეთო. მკვდრებზე ზრუნვა მკვდრებსვე მიუგდეთ და თქვენი ძალა, ღონე და მხნეობა ცოცხლებს მოახმარეთო. თეთრი და შავი ძვალი, წითელი და შავი სისხლი ბოროტის მოგონილია და ღვთის წინაშე ყველა ხორცშესხმული ერთსა და იმავე ბუნების აუცილებელს კანონზეა შექმნილიო. ვინ იცის, კიდევ რა და რა თავხედობას სჩადის ეს ღვთის მგმობელი ცრუ მოციქულიო, — ამბობდნენ სჯულის მასწავლებელნი და მათი მომხრენი...

ყოველივე მათი ნათქვამი უფლებით შემოსილთ გულში მახვილად ხვდებოდა და ნაღველს უდიდებდა.

იეგოშუა კი თავის გზით მოდიოდა.

— —

ურიათა ქვეყნის უდიდესი თორა მთელი ღამე გაჩირაღდნებული იყო. უწარჩინებულესს რაბინთა, უფროსთა და მხედართმთავართა თათბირმა მთელი ღამე გასტანა. ქანქარის მეოხებით მომქმედ ცრუმოწმეთა რაზმი მთელს მხარეს მოსდებოდა და იეგოშუას ბრალის გამამტკიცებელ საბუთებსა ჰკრეფდა. ერთი მეორეზედ იყრიდნენ ისინი თავს ამ იდუმალს სამსჯავროში და მთავართ უხუცესი ბრამდებელ ოქმს თანდათან ავსებდა.

კარში ბნელი ღამე იდგა. ცა შავად დამძიმებული ღრუბლებით მოკუპრულიყო. ჰაერი ისეთის სიმძიმით დასწოლოდა დედამიწას, რომ ღამის ცხოველებიც გარედ ცხვირის გამოყოფას ვერა ჰბედავდნენ. მხოლოდ მონობის მომხრენი და მოსყიდულნი არაწმინდები დაძრწოდენ ამ სიბნელეში ბნელი საქმის ჩასადენად.

განთიადისას ივდითიც მოათრიეს, რადგან ნებით არ მოდიოდა.

მისს შემოსვლაზე ყველას უნებურად ჟრუანტელმა დაუარა ძვალ-რბილში. ზოგს იმიტომ, რომ იმის პირისახე აშკარად ამცნევდა მის გულუბრყვილობას და მათთვის მიუწდომელს სულის სიმაღლეს და ზოგსაც იმიტომ, რომ მხეცურ გრძნობათ უღვიძებდა თვისის სილამაზითა და მოხდენილობით.

მოკლე ჩვენების ჩამოხდის შემდეგ კრება აიშალა და ივდითი დარაჯებმა მხედართმთავრის სასახლეში წაიყვანეს.

ასეთი იყო კრების დადგენილება.

იეგოშუა კი თავის გზას ადგა.

— —

ორის დღის შემდეგ მხედართმთავრის ქვითკირით შემოღობილ თვალუწვდენელს ეზოში, დიდის ჭადრის ძირში მდგომ მაგიდას შემოსხდომოდა 13 კაცისაგან შემდგარი მსაჯულთა გუნდი, ოქრომკედით ნაკერ აბრეშუმის ანაფორებში ჩამსხდარნი. თავმჯდომარეობდა მწიგნობართუხუცესი მოშე, 60—62 წლის მოხუცი, ალის ფერის წვერ-ულვაშით, მაღალის ტანისა და განიერის მხარბეჭისა. მოშეს მკაცრ პირისახეს ძლიერ ჰქუშავდა გრძელი ალის ფერისვე წარბები, რომელთ ჩრდილ ქვეშ მიმალულიყო პატარა, გამჭრიახი, კვინიხში ჩამძვრალი ნაცრის ფერი თვალები ძალზე დაწითლებულისა და დასიებულის ქუთუთოებით: ყოველივე სიტყვის წამოთქმაში მოშე ისე ეშმაკურად იკრიჭებოდა, რომ მთელი პირისახე როგორღაც ცივად და უგულოდ უცინოდა. მისი განიერი პირის გაღების დროს ზემოდან ორი ბრტყელი და ჩამოგრძელებული ყვითელი წინა კბილი ქვედა ბაგეს ედებოდა. თავზე მწვანე ხავერდის რგვალი ქუდი ეხურა და ბეჭებზე ფართოკალთებიანი აბრეშუმის მოსასხამი, რომლის გულისპირი ოქრომკედით იყო მოქარგული და საყელო ოქროს ღუგმით შეკრული. მოშეს ბანჯგვლიან ტლანქ ხელებს ამშვენებდა ოქროს მკედით მოქარგული სამაჯურები, რომელთაც იდაყვის მხრით ჩამწკრივებული ჰქონდა დიდის ხელოვნებით მოჭედილი ოქროს ღილები. მოშეს წინ ედვა მქლავის სიმსხო ჯოხზე დახვეული გრძელი პაპირუსი, რომელზედაც რიგრიგად აღნუსხული იყო იეგოშუას გასაკიცხი „ქადაგებანი და ცრუ წინასწართქმულებანი“. ეს პაპირუსი იყო ბრალმდებელი ოქმი, რომლის შინაარსს მხოლოდ იმის დამწერნი სცნობდნენ და რომლის სიმართლე იმათ სინიდისს ეთანხმებოდა. ამ მაგიდის მარცხნივ, ორი-სამი ადლის სიშორეზედ იდგა მომცრო მაგიდა, რომელსაც უჯდა ამ ქვეყნის მმართველი და მხედართმთავარი პილატე. პილატე 40—42 წლის ვაჟკაცი იყო, მაღალისა და მოხდენილის ტანისა, შავგვრემანი, ოდნავ ჭაღარა ნარევი, მისი

ეროვნული ბიბლიოთეკა

ახალუხის მსგავსი ტანსაცმლის გულმკერდი ერთავად ოქროთი იყო მოჭედილი. მარცხენა თეძოს თავზედ ეკიდა ოქროს ბრტყელს ქამარზედ, ოქროში მოვარაყებული გრძელი ხრმალი, რომლის ბოლო მოხდენილად იდვა მიწაზე. პილატეს თავზედ ადგნენ შეიარაღებულნი ჯარისკაცნი ახოვანის ტანისანი. მას ღელვა ემჩნეოდა, რომელსაც ცხადჰყოფდა პირისახის მკრთალი ფერი და დიდრონ შავ თვალების მოუსვენრად მოძრაობა.

დიდი მაგიდის მარცხენა კუთხის შორიახლოს იდგა ფერმიხდილი ივდითი, რომელსაც ორივე მხარეს უმშვენებდნენ შეიარაღებულნი ჯარის-კაცნი. მოშეს პირდაპირ, დიდ მაგიდიდან 5–6 ადლის სიშორეზედ იჯდა იეგოშუა. მას თავს ადგნენ 12 მოწაფეთაგანი, მიმდევარნი მისი სწავლა-ქადაგებისა და თავდადებულნი მისი მეგობარნი. იქვე, გაშლილს მინდორზე თავი მოეყარა აურაცხელ გუნდს ცრუმოწამეთა და უმეცარ გვამთა. ყველას აშკარათ გამოსახული მღელვარება და მოუსვენრობა ემჩნეოდა. ხალხი არაჩვეულებრივს მოელოდა და მოუთმენლობას იჩენდა. მხოლოდ იეგოშუას წყნარი გამოხედულობა, მისი მშვიდი, ზეციურის ძალით აღსავსე თვალები ამცნებდნენ, რომ რაბის სულის-კვეთება შორს იმყოფებოდა ყოველივე იქ მიმდინარე მოვლენიდან, რომ ის, ვისიც განკითხვა და განკიცხვა მოესურვებინათ, იმ ჟამად იქ იმყოფებოდა მხოლოდ თავის გარეგნობით, თვისის მოკვდავის სხეულით, ხოლო მისი უკვდავი სული, — მისი სწავლა მოძღვრება, — უკვე მთელს ქვეყანას მოსდებია და იგი არ ექვემდებარება მომაკვდავთა განკითხვასა და განკიცხვას, რადგან ის არ დაიჭირება მომაკვდავთა ხელთაგან და არ დაისჯება ცეცხლითა და მახვილით. ყოველივე ამას ცხადად ჰგრძნობდნენ მსაჯულიცა და მთავარიც. ცრუმოწამეთა ურცხვი გამომეტყველება აშკარა იყო და ისინი ნიშის მოგებით მედიდურობდნენ იმის წინაშე, ვისაც რამოდენიმე დღის წინეთ თავისა და თავიანთ ცოლშვილის სიყვარულსა და თაყვანისცემას ფიანდაზად ფერხთ ქვეშ უშლიდნენ, მაღალის ნიჭით აღჭურვილ შუბლს უკვდავების გვირგვინით უმკობდნენ და სავალ გზას ყვავილებითა და სურნელოვან დაფნის ფოთლებით უმშვენებდნენ. იეგოშუას მოწაფეთ რაღაც მათთვის გაუგებარი შიშის ზარი თავს დასცემოდა, რასაც ისინი გაშეშებულის შეხედულობით გამოსახავდენ. და არა მარტო მისს მოწაფეთა, არამედ ყოველსავე იქ მყოფთა გრძნობა-გონება გაშეშებულიყო. მხოლოდ იეგოშუას გრძნობა-გონება კვლავინდებურად მძლავრად მოძრაობდა, კვლავინდებურად ფართო ასპარეზს ითვალისწინებდა, მთელს ქვეყნიერებას თავს ევლებოდა. მარტო იეგოშუას აზრი, ღვთიურის ძალით აღფრთოვანებული, სულ წინისაკენ მიისწრაფვოდა...

— ივდით ბორუხას ქალი, უმაღლესო მთავარო და პატივცემულნო გვამნო, აწ თქვენ წინაშე მდგომარე ამ რამდენსამე წლის განმავლობაში ადგას გარყვნილობისა და კურო-მოზვრობის გზას, რითაც ეს დიაცი ჰრყვნის ჩვენი პატრიარქული ოჯახის სიწმინდეს და სიმშვენიერეს! — დაარღვია საზოგადო მყუდროება თავის ბოხის ხმით მოშემ. — ვინაიდან ეს ცოდვა ყოვლად შეუძლებელია მაღალი ღვთის წინაშე და ფრიად ცუდი და გამრყვნელი მაგალითი ჩვენს ოჯახთათვის, ამიტომ მისს უმაღლესობამ კეთილ ინება საჯაროდ განსჯა ამ როსკიპისა. მხოლოდ, ვიდრე ბრალდებული თავის გასამართლებელ საბუთს წარმოადგენდეს, სამჯავრო წინადადებას აძლევს „ახლადმოვლენილს მოძღვარსა და წინასწარმეტყველს" იეგოშუას თვისი მსჯავრი დასდოს ამ დიაცის საქციელს, მით უმეტეს, რომ, როგორც უტყუარის საბუთებიდანა და პატივცემულ მოწმეთა ჩვენებათაგანა სჩანს თვით ეს ახლად მოვლენილი ეგოშუა არის ამ საბრალო დიაცის დაცემის ჩამდენი — კბილების კრეჭით დაასრულა სიტყვა მოშემ.

— დიახ, მე ვარ აქ დარწმუნებული ბრალდების მკისრებელი და საკვირველიც არ არის, რომ პასუხი მე უნდა ვაგო. მხოლოდ არა თქვენ წინაშე, არამკითხე მსაჯულნო, არამედ ჯერ მაღალი ღვთისა და შემდეგ ჩემი ხალხის წინაშე. — წყნარად და მშვიდად დაიწყო საუბარი იეკოშუამ.

— მსაჯულნო და ხალხო! გესმისთ რას მოგვითხრობს ეს თავხედი კაცი? ის ამბობს „ჩემი ხალხიო", თითქოს ეს იყოს ხალხის ბატონ-პატრონი და არა ჩვენი დიდებული მეფე. გთხოვთ ეს სიტყვები განსაკუთრებით აღნუსხოთ და შემდეგ განსაჯოთ ეს ვაჟბატონი შესაფერის კანონისა და ადათის ძალით. — ბრძანებლობის კილოთი მიმართა პილატემ მსაჯულებს.

— შესაფერისად ყურადვიღებთ, თქვენო უმაღლესობავ, თქვენს ბრძანებას. — ფეხზე წამოდგომით მოახსენა პილატეს მოშემ.

— დიახ, ჩემი ხალხის წინაშე ვარ მე პასუხისმგებელი, — განაგრძო სიტყვა იეგოშუამ, — იმ ხალხის წინაშე, რომელსაც სწამს ჩემი მოძღვრება, მოძღვრება შთაგონებული ჩემთვის მაღალის ღვთისაგან. ვისაც

ასხია თვალნი ხილვად, იხილავენ, რომ ჩემი ნება არის ნება ზეციერის მამისა, რომელმაც ურიათა ქვეყანას მოუვლინა თავი ჩემი მხსნელად ცოდვათა მისთა. არა როგორცა მეფე, მოვუხმობ მე ხალხს ჩემად, რადგან უპირველეს ყოვლისა ხალხი ეკუთვნის თავისა თავსა და შემდგომ მაღალსა ღმერთსა და არა მეფეთა და მათ მოადგილეთა, არამედ, როგორც ერთგული და ერთსული ხალხის მოსამსახურე, მისი მოსიყვარულე და მოჭირნახულე მოყვასი· მე მოვალედა ვრაცხ ჩემ თავს ეს ღვთისაგან მონიჭებული ძალღონე და ჩემის პირადის შრომითა და მეცადინეობით შეძენილი სწავლა-განათლება მტლედ დავუდო ჩემს ცხოვრებასთან ერთად უმეცრებისა გამო დაბეჩავებულ ხალხს და ეს ჩემი პირადობის განწირულება ნებას მაძლევს იმ უსაზღვრო სიყვარულთან ერთად, რომლითაც არის გამსჭვალული მთელი ჩემი არსება ხალხისადმი, ვუწოდო მას ჩემად და არა მეფისად. ხოლო ეს მეტ-სიტყვაობა გამოიწვია მთავრის შენიშნვამ და ეხლა შევუდგები წამოყენებულის ბრალდების განხილვას და ვიმეორებ, რომ ბრალი აქ მხოლოდ და მარტო ჩემია, თუ კი ბრალად მიიჩნევის ის, რომ მე მრწამს კურთხევა ღვთისა და არა კაცთა. მხოლოდ მე და ივდითის შორის მყოფ სიყვარულს უთუოდ აქვს კურთხევა ღვთისა, თუ გნებავთ იმიტომ, რომ შევკავშირებულვართ ცოდვილთა და უმეცარ ცრუმოძღვართა ნებართვითა და არსებულის წეს-რიგის თანახმად. ჩვენი პირადი ცოდვილი ცხოვრება ჰღაღადებს უკვდავებისა და შეუცოდველობის წინაშე და ეს საკმაოა ჩვენის მყუდრო ცხოვრების კავშირად. მხოლოდ ვისაც თავი თვისი უცოდველად მიაჩნია, დეე იმან აილოს ჩემსა და ივდითის ჩასაქოლად პირველი ქვა და მაშინ ყოვლადზეციური იყოს ჩვენიცა და თქვენიც გამკითხველი.

ზრრრ...... იზრიალა ხალხმა, რომელსაც იეგოშუას სიტყვები გულს სწვდა, როგორც მართალი ადამიანისა და იმათაც, ვისაც მისი სიტყვა მიაჩნდა მეფისა და მთავრის შეურაცხყოფად·

— მეც უნდა მომენიჭოს სიტყვა,—აჩქარებითა და, რაც შეეძლო, ხმა მაღლა წამოიძახა ივდითიმ,—მევარ აქ ბრალდებული და იეგოშუაც ჩემს გამო ბრალდების ქვეშ. ჩემს გასამართლებლად მე არას ვიტყვი, რადგან უცოდველი მხოლოდ ერთია ქვეყანაზე—მამაზეციერი. მე მინდა შევეკითხო მსაჯულთა და ხალხს იმის შესახებ, თუ როგორი სახელით უნდა მოინათლოს ის პირი, რომელიც ძალით ჰლამობს სიყვარულის მოპოებას და არა სათნოებითა და ურთიერთობით? რა სახელით უნდა მოინათლოს ის კაცი, რომელიც ძალმომრეობით ჰლამობს წაბილწოს სუსტისა და უღონო ქალის მოსიყვარულე გულის უმანკოება? რა სახელი უნდა დაერქვას იმ ადამიანს, რომელიც მხოლოდ შესახედავად აღიარებს ოჯახის სიწმინდეს და ჩუმად ჰრყვნის მას? მერე იცით ვინ არის ეს პირი? აი, თქვენი მთავარი...... ივდითს ჯარისკაცნი ძალით წაათრევენ. ხალხში ჩოჩქოლი და ხმაურობა ატყდება. მხოლოდ იეგოშუა აუშფოთებლად განაგრძობს ჯდომას.

ფერმიხდილი პილატე უძრავად ჰზის და უაზროდ ატრიალებს დიდრონ შავ თვალებს.

მოშე და ამხანაგნი მისნი ფეხზე დგანან და შეჯგუფულნი თათბირობენ. ცოტა ხნის შემდეგ მიდიან მთავართან და ნელის ხმით აუწყებენ განაჩენს, რომლითაც, როგორც შემდეგ ხალხსაც უცხადებენ, ივდითი უბრალოდ იქნა ცნობილი, მხოლოდ იეგოშუა ეძლევა სისხლის სამართალში მრავალ შეცოდებათა გამო და უპირველეს ყოვლისა იმიტომ, რომ ის ლამობს ურიათა ქვეყანაში ხალხის აჯანყებას, მთავრისა და მეფის ჩამოყენებას და თვით გამეფებას. იყავნ ნება შენი! წარმოსთქვა იეგოშუამ, რომელიც ამ მოვლენასაც წინადვე გაზომილ-აწონილის თვალსაზრისით უყურებდა.

როცა ურიათა ქვეყნის უმაღლესი სამსჯავრო განიკითხავდა იეგოშუას, ის უკვე 29 წლისა იყო. საპყრობილეში გატარებულს წელიწადს მისთვის მოწამის ელფერი დაედო. გამხდარი, ბეჭებში მოხრილი, ის სხეულის უძლურებას ჰსახავდა. მხოლოდ ვარსკვლავივით ბრწყინვალე თვალები, რაღაც უხილავის ძალით გარემოცულნი, ამტკიცებდნენ იმის სულის სიმაღლესა და გრძნობა-გონების სიმძლავრესა და სიწმინდეს, იმათში თვით უკვდავება გამოსჭვიოდა.

ჯალათი ბნელ ღამეს ელოდებოდა, რომელსაც არც ისე დაუგვიანებია. პარასკევი კვიმატი დღე დადგა. დილიდან დაწყებული, მთელი დღე ცა განრისხებულ მებატონესა ჰგვანდა. შუაღამისას ჭექა ქუხილმაც იმატა და კოკისპირულმა წვიმამ იწყო თქიშინი. შემდეგ წვიმა გადაკვეთა, მხოლოდ ქარი ქვეყანას აქცევდა და ჭექა-ქუხილი ყოველს სულდგმულს თავზე შიშის ზარსა სცემდა. მარტო ჯალათის გული არ ემორჩილებოდა ამ განრისხებული ბუნების მოვლენათ და ის აჩქარებულს სამზადისში იყო. უმაღლესის სამსჯავროს საიდუმლო განაჩენისამებრ

ეროვნული ბიბლიოთეკა

მან იეგოშუას სიკვდილით დასჯა სისრულეში მოიყვანა.

დიდ ხანს არ გაუვლია მის შემდეგ, რაც იაკომ,— ასეთი იყო ჯალათის სახელი,— ეს საშინელი ცოდვა ჩაიდინა და სწორედ ისეთსავე სალამოს და იმავე დროს მან იეგოშუას ყველასათვის უცნობს საფლავზედ თავის ხელით მახვილით ყელი გამოიჭრა. იაკომ ცოდვა შეინანია, მხოლოდ იეგოშუას სწავლა-მოძღვრება სულ წინ მიდიოდა.

უდაბურს ღრიანკელში, სადაც ამ ორ დაღუპულ გვამთა საფლავია, ამბობენ, უკვდავების ხეა ამოსულიო. ის ცოდვილი თვალთათვის ისევე უჩინარია, როგორც ის ანგელოზნი, რომელიც ამ ხის ტოტებზე სცხოვრებენო და მუდმივის ტკბილის გალობით უკვდავჰყოფენ იეგოშუას დიდებულს სახელსაო.

უკვდავების ხესო, ამბობენ, მხოლოდ ის მოჰკრავს თვალსა და ანგელოსთა გალობას ყურს, ვისთვისაც ღმერთს უმაღლესი ნიჭი მიუციაო და ეს გენიოსიც მოვალეა ღვთისა და კაცობრიობის წინაშე იეგოშუას მოძღვრებას ემსახუროსო.

ასე ამბობს ხალხის თქმულება, ასეთია მისი რწმენა.

ივანე ელიაშვილი.

მატიანე

მხატვართა მეორე სალამო.

სამშაბათს დეკემბრის 19 ხელოვანთა სასახლეში ქართველ მხატვართა საზოგადოების საბჭოს თაოსნობით გაიმართა მეორე მხატვრული სეანსი.

სალამო იყო მეტათ საინტერესო. მხატვრების მიერ იხატებოდა ექსპრომპტათ სურათები და იმართებოდა გამოფენა.

პოეტები ამბობდენ ლექსებს, მომღერლები მღეროდენ, და იყო ცეკვა, ექსპრომტები, შარჟები. სტუმრები და მასპინძლები ყველანი შემომქმედნი იყვენ. სალამო იყო მეტად ინტიმური.

მხატვართა მესამე სალამო.

სამშაბათს დეკემბრის 26 ხელოვანთა სასახლეში, (სერგიევის ქ. № 13) გაიმართება ქართველ მხატვართა საზოგადოების საბჭოს თაოსნობით მორიგი მესამე მხატვრული სეანსი:

მოგონება როდენზე. მომხსენებელია იაკობ ნიკოლაძე. შემდეგ ქურფიქსი. სალამოში შემოქმედების შემოტანა სხვა და სხვა სახით შეუძლია ყველა დამსწრეთ გამგეობის მორიგი წევრის წინასწარი თანხმობით.

გალაკტიონ ტაბიძის ჟურნალის
საახალწლო № 5 გამოვა 1 იანვარს 1923 წ.
64 გვერდით.

ეროვნული ბიბლიოთეკა

განცხადებანი.

რუსთაველის თეატრი
სეზონი 1922—1923 წლის.

სახელმწიფო აკადემიური დრამა

კვირას, 24 დეკემბერს

კ. გედევანიშვილის

სინათლე

ნაწილი პირველი

რეჟისორი კ. ანდრონიკაშვილი

დასაწყისი სრულ 8 საათზე.

„ჯოლეილდორ"

საუკეთესო ტფილისში

ყვავილების მაღაზია

ერევნის მოედანზე

საქართველოს სახალხო ბანკის

გამგეობა თანახმად ბანკის საბჭოს დადგენილებისა 12 დეკემბრის თარიღით ამით **აცხადებს** კლიენტების საყურადღებოთ, რომ

იმ პირთ, ვინც გადააცილა ვალის შემოტანის დრო, შეუძლიათ ვალი გადაიხადონ ქართული ბონებით ამ აწლის ოცდა ათ დეკემბრამდე.

ამის შემდეგ კი, თანახმად მთავრობის დადგენილებისა № 61 თარიღით, მათ ვალი გადახდებათ ოქროს იმ კურსით, რომელიც იყო ვადის გასვლის დღეს.

ეს განკარგულება არ ვრცელდება იმ კლიენტებზე, რომელთაც მიცემული აქვთ ბანკისადმი ვალდებულები ოქროთი ვალის გადახდის შესახებ.

სახალხო ბანკის გამგეობა.

1923 წ. კალენდარი

გამომცემელი ამხანაგობა „სორაპანი“ **ქ. თბილისი**

დაიბეჭდა და გამოვიდა გასასყიდათ **თვიური** და **დღიური ქედლის**

1923 წ.

კალენდარი

შედგენილი

მ. გაჩეჩილაძის მიერ

„ხორაპანი“-ს ამხ. აქვს გახსნილი **წიგნის საწყობი** გიორგევის ქუჩაზე № 5. დარაბა № 1113 ალექსანდრეს ბაღის პირდაპირ.

მაღაზიაში იყიდება **წვრილად და ბითუმად** როგორც წიგნები აგრეთვე ყოველგვარი **კალენდრები:**

ქართული, რუსული და სომხური.

მსურველთ ეგზავნება ფოსტით ზედ დადებულ ფასით.

მისამართი: **გიორგევის ქ. № 5, ამხ. „სორაპანი“**

მიხეილ გაჩეჩილაძეს.

გამოც. ამხ. „ხორაპანი“

ეროვნული ბიბლიოთეკა

საქართველოს სახელმწიფო ბანკი

აწარმოებს შემდეგ ოპერაციებს

ფულის გადასაგზავნს, სახელდახელო ანგარიშებს; აძლევს სესხებს, როგორც სახელმწიფო დაწესებულებებს, ისე კერძო პირთ და ფირმებს თამასუქის ქვეშ და საქონლის დაგირავებით.

ამას გარდა აწარმოებს ყველა ტფილისის ბანკების ლიკვიდაციას. სავაჭრო განყოფილების დაარსების შემდეგ (ა/წ. 5 აგვისტოს) ბანკი შეუდგა რეკვიზიციის ქვეშ მყოფ და უპატრონოთ გამოცხადებულ საქონლის მიღებას და ყიდვა-გაყიდვას.

სახ. ბანკის სააქტივო ოპერაციების სარგებლის რაოდენობის მსვლელობა იყო შემდეგი: 1922 წ. 1 იანვრამდე 36% (12% წლიური, 24% საკომისიო (ა/წ. 10 აგვისტომდე 78% (12% წლიური, 60% საკომისიო და 6% საქართველოს დამშეულთა სასარგებლოდ). ა/წ. 10 აგვისტოდან—დღემდე 54% (12% წლიური, 36% საკომისიო და 6% საქართველოს დამშეულთა სასარგებლოდ).

სახალხო ბანკს აქვს განყოფილებები შემდეგ ქალაქებში

ქ. ბათომში, ფოთში, ქუთაისში, ჭიათურაში და სოხუმში.

მალე გაიხსნება ქალ. სიღნაღში

ბანკის ლიმიტი ამ ჟამად უდრის 200 მილიარდს ქართული ბონებით.

ბანკის დირექტორი **იასონ ლორთქიფანიძე**

საქმეთა მმართველი **შავლაძე**

ეროვნული ბიბლიოთეკა

ს. ს. ს. რ. ფინანსთა კომისარიატის

საქართველოს დამშეულთა სასარგებლოთ

დიდი ლატარიის

მომწყობი კომისია ამით აცხადებს, რომ

დიდი ლატარიის გათამაშება

გადადებულია 1923 წლის თებერვლის 20-მდე.

მომწყობი კომისია.

ეროვნული

ს. მ. უ. ს.

ცენტრალურ სავაჭრო სამმართველო

უნივერსალური მაღაზიები № 1 და 3.

1) სომხის ბაზარი (ქარვასლა ყოფ. მანთაშევი) 3) სასახლის. 8 (ყოფ. ალშვანგის)

შემოდგომის სეზონისთვის

მიღებულია საქონელი ბათომით და გამოვიდა გასაყიდათ

შალის ქსოვილი

შევიოტი ყველა ფერების დრაპი ვაჟების და ქალების პალტოებისთვის შალის მატერიები ვაჟთა და ქალთა კოსტიუმ. კუპონები მამაკაცთა კოსტიუმ.

აბრეშუმი:

აბრეშუმების კრეპონი „დიუშესი“ და სხვ.

ტრიკოტაჟი:

ჟაკეტები „პაულა,“ აბრეშუმის, საზამთრო ყველა ფერების „ „ მსუბუქი, „ „ შალის, ბავშვების და ქალების სვევსტები შალის, ქალთათვის, ბავშვების, ვაჟების ჩულქები აბრეშუმის, ფილდიკოსის-ყველა ზომის და ფერების-ქალთათვის და ბავშვებისთვის. ნასკები მამაკაცისთვის, ფილდიკოსის ყველა ზომის.

დიდი არჩევანი:

ქაღალდის ქსოვილები:

ბატისტი ჩითი, რენო ბუმაზეია. გრისბონი ფლანელი, მადეპალამი, შოტლანკა სატინი,

შეკერილი საცვლები მამაკაცისთვის.

ჭურჭელი

სამზარეულო, მინანქარით სასადილო ყოველგვარი შუშეულობა

გალანტერია, პარფიუმერია (სამღვარგარეთის.) შეკერილი ტანისამოსი

მამაკაცების შალის კოსტიუმი ტყავის კოსტიუმების კომპლეკტი პალტოები ქალების და მამაკაცები:

შეკერილი ფეხსაცმელები ქალთათვის

მამაკაცისათვის **საკუთარი სახელოსნოში მიიღება შეკვეთა ყოველგვარ ფეხსაცმელზე**

მაღაზია № 2 ქარავან-სარაი ტამამშევისა

კონიაკები და არაყი სარაჯიშვილისა ,,არგო“

თუთუნი საბჭოთა ყველა ქარხნების.

პაპიროსები სოლიდნი, საბჭოთა, ეგიპეტსკი, დელიკატეს, საფო, არისტოკრატ. და სხვ.

მიღებულია ახალი საბჭოთა პაპიროსები ფასები ზომიერია.

პროფკავშირის წევრებისთვის 10 პროც. დაკლებით.

ს. ს. მ. უ. ს.

ცენტროტრამოტი

და მისი სატრანსპორტო-საექსპლოატაციო-საკომისიო კანტორა

(ველიამინოვის ქ. № 2 და თავისუფალ. მოედანი, ქარვასლა ყოფ. თამამშევისა)

იღებენ | რკინის-გზებით, ზღვითა და გზატკეცილებით

— გასაგზავნათ ბარგს და ტვირთს, —

როგორც დაწესებულებათაგან, აგრეთვე ფირმებისა და კერძო პირთაგან.

ღებულობენ | რკინის გზიდგან **ბარგსა და ტვირთს**

მათი პატრონების დავალებით.

კისრულობენ | ტვირთთა გადაზიდვას სადგურებიდან პატრონების ბინაზე და უკან.

იღებენ | ტვირთს თავიანთ საწყობებში მოკლე და გრძელი ვადით შესანახად და ასრულებენ

სხვა და სხვა საკომისიო დავალებებს, დაკავშირებულთ ტრანსპორტთან.

ეროვნული ბიბლიოთეკა

წერა-კითხვის გამავრცელებელი საზოგადოების

წიგნის მაღაზია,

რომელიც მოთავსებული იყო რუსთაველის პროსპ., სასტ. „ორიანტის“ ქვეშ

გადავიდა ძველ ბინაზე, სადაც იმყოფება კანცელარიაც. სასახლის ქუჩა, № 5, მეორე სართულში.

იყიდება ყოველნაირი სახელმძღვანელო, მელანი, ცარცი, ქარტები, საკანცელარიო საგნები და ბელეტრისტ. ნაწარმ. გამოჩ. მწერლებისა

პირველ-ხარისხოვანი სასტუმრო

„ორიანტი“

ქალაქის ცენტრში. რუსთაველის პრ. № 9.

საუკეთესო ნომრები, ვანა, ელექტრონის განათება, ტელეფონი,

სასტუმროსთან რესტორანი

ევროპიული და აზიური სამზარეულოთი,

საუკეთესო მზარეულთა ზედამხედველობით.

საუზმე, სადილი, ვახშამი, სასმელები, სადილები ეძლევა ყველას 2 — $5^1/_2$ საათამდე.

ფასები დაკლებულია.

მეფისტო

„მსახიობთა კერა“

ყოველ-დღე

კაბარე

დასაწყისი ღამის 12 საათზე.

ქალთა სიმებიანი

ორკესტრი.

საუკეთესო სამზარეულო

სისუფთავე. კაბინეტები.

ეროვნული ბიბლიოთეკა

„წარმოკავშირი“

აერთებს საქართველოს უდიდეს სასოფლო-სამეურნეო საზოგადოებებს:

მეღვინეთა კოოპერატივი „კახეთი“—200.000 ვ. ღვინო
მევენახეთა კავშირი „კავშირთა-კავშირი“—150.000 „ „
მეხილეთა ამხანაგობა „ქართლი“— 200 ვაგონი ხილი და სხვ.
მეცხვარეთა ამხანაგობა „მწყემსი“— 150 ფუთი მატყლი და სხვ.
მხვნელ-მთესველთა ამხანაგობა „ხორბალი“—ხორბალი, ფქვილი, საკვები და სხვ.
მეჯოგეთა ამხანაგობა „მეჯოგე“—საკლავი, ყველი და სხვა და სხვა ტყავეულობა.

განყოფილებანი:
ბათუმში,
ბაქოში.

წარმომადგენლობა:
სტამბოლში,
ბერლინში.

„წარმოკავშირი“ აწარმოებს: საექსპორტო-საიმპორტო საექსპედიციო და საკომისიო ოპერაციებს.

სასახლის ქუჩა № 5.

ტფილისი,

ტელეფონი № 8—48.

ეროვნული ბიბლიოთეკა

შეჯიბრება

ამიერ-კავკასიის საბჭოთა სოც. რესპუბლიკების რკინის გზათა სამმართველოსაგან

ამით ცხადდება, რომ ამიერ-კავკასიის რკინის გზათა სამმართველოსთან (თბილისი, ვაგზლის ქ. № 1, ოთახი № 44) 1922 წ. 20 დეკემბერს საქართველოს რკინის გზებზე.

ბათომ-ფოთი და კახეთის ხაზიდან ხალოღლამდე და ხანაინამდე ა. წ. 25 დეკ. აზერბეიჯანის რკინის გზებზე სალოღლიდან არამლისკის სადგ. დანიშნულია

შეჯიბრება

ტვირთზიდვის—დატვირთვის, გადმოტვირთვის, ხელახალი დატვირთვის სამუშაოების და ბარგის ტვირთების

დაცვის და მგზავრების სამსახურისათვის მუშების (НАСИЛЬЩИК) დაქირავების იჯარით გაცემა.

1 იანვრიდან 1923 წ. 31 დეკემბამდე.

ის პირები, რომელთაც სურთ აღნიშნულ სამუშაოების აღება, ადგენენ ამის შესახებ წერილობითი განცხადებებს დაბეჭდილ კონვერტებში შემდეგი ზედწარწერით: „ამიერ-კავკასიის რკინის გზათა სამმართველოს, შეჯიბრებისათვის ტვირთზიდვის სამუშაოების იჯარით აღებათ".

განცხადებათა შეტანის უკანასკნელი ვადა საქართველოსათვის თავდება 1922 წ. 20 დეკემბერს, აზერბეიჯანისათვის 25 დეკემბერს დილის 12 საათზე.

განცხადებებში შეჯიბრებაში მონაწილეს სახელის, მამის სახელის და გვარის გარდა უნდა აღნიშნული იყოს ასაღებ სამუშაოს ყოველგვარი პირობები და მათი გვარები.

ხელშეკრულების დადების დროს აღნიშნულ სამუშაოების კეთილ-სინდისიერად წარმოების და ტვირთების დაცვის უზრუნველსაყოფად ხელშეკრულობის დამდებმა უნდა შეიტანოს საწინდარი საქართველოსათვის—2,000,000,000 (ორი მილიარდი მანეთი ქართული ფულის ნიშნებით). ხოლო აზერბეიჯანისათვის—15,000,000,000 მან. (თხუთმეტი მილიარდი მანეთი, აზერბეიჯანის ფულის ნიშნებით), ან სათანადო ვალიუტა კურსის მიხედვით).

განცხადებასთან ერთად უნდა იქნეს წარმოდგენილი ქვითარი წინასწარ საწინდარის 20 პროცენტის შეტანის შესახებ.

საწინდარი იმ პირთა, რომელთაც არ მიეცემათ სამუშაოები ეკონომიურ ნაწილში ქვითარის წარმოდგენისთანავე დაუყონებლივ დაუბრუნდებათ უკანვე.

საჭირო ცნობების მიღება შეიძლება რკინის გზათა სამმართველოს ეკონომიურ ნაწილში საქონელ სადგურის განყოფილებაში ოთახი № 60 ყოველ დღე დილის 10—1 საათამდე, გარდა უქმე დღეებისა.

სამმართველო.

ეროვნული ბიბლიოთეკა

ბანცხ

ამიერ-კავკასიის რკინის გზის სამმართვ
ხსნილია ქალაქის სადგუ

ტფილისში, ბათომში, ბაქო

შემდეგნაირი ოპ

1) ყიდვა სამგზავრო ბილეთების ყველა ადგილობრივი და გასვლამდე.

2) მიღება და გაცემა ბარგისა და საქონლისა ყველა სწ

3) მიტანა ბარგისა და საქონლისა რკინიგზის სადგური გზავნის საწყობებიდან და სახლიდან რკინის გზის სადგურზე,

4) ფასდადებითი ოპერაციები ვალიუტითა და ადგილობ

5) მიღების შემდეგ გრძელვადით საქონლისა საწყობებში თიან ფასებში.

6) საბაჟო და სააქციზო ფორმალობის შესრულება ბა ბეებისა და სხვ.).

7) სესხი საქონელზე.

8) საქონლის ტრანსპორტი ევროპაში, ოსმალეთში და

9) საქონლის დაზღვევა გზაზე. საწყობებში არსებულ დამზ

10) ყიდვა-გაყიდვა საქონლისა კომისიით კლიენტების და

11) საქონლის გადაგზავნა და გადახდა ზედდადებითი ხარ სალიანდაგო სადგურებიდან დუბლიკატების დანართით წარ ყოველ ქალაქის სადგურში რომელიც ეგება რკინის გზას გადატანაში. (შენახვა, გადატანა, მუშები).

12) ყველა ზემოჩამოთვლილ პირობებზე, შეიძლება ცნო (ელისაბედის ქ. და გოგოლის ქ. კუთხე) და ქალაქის სადგუ ქარვასლა. ტელ. 9—74, ბათომში შერემეტიევისა და იმერე ვანში, ასტაფიევის ქ. № 16, განჯაში ყოფილ სავაჭრო ბანკის

ადება.

ელო საყოველთაოდ აცხადებს, რომ გა-
რები შემდეგ ქალაქებში:

ში, ერევანში და განჯაში

ერაციებისათვის:

პირდაპირი მოძრაობისათვის ხუთი დღით ადრე მატარებლის

რაფი და მცირე სიჩქარით მიმავალ მატარებლებზე.
დან სახლში ან მიმღების საწყობებში, ანდა პირ-იქით გამ-
აგრეთვე ქალაქში სხვა-და-სხვა მიმართულებით.
რივ ფულის ნიშნებით.
გაგზავნამდის ანდა რკინისგზის ხაზით გაუგზავნელად შელავა-

თომში, ტფილისში და ბაქოში (ბაჟის გადახდა, აქციზისა,

სპარსეთში.
ღვევ დაწესებულებებითი.
ვალებით.
ჯებით ქალაქის სადგურებს ეძლევათ ნება საქონლის მიღებისა
მომადგენის სახელზე ანდა პირადობითი ანგარიშის გადატანით
გადაზიდვისა და მუშების ხელფასისა საქონლის ნაწილობრივ

ბის მიღება რკ. გზ. სამმართველოს ეკონომიური ნაწილში
რეებში: ტფილისში — ერევნის მოედანი, ყოფილი თამამშევის
თის ქუჩების კუთხე, ბაქოში კრასნოვოდსკის ქ. № 21, ერე-
შენობაში).

საქართველოს თამბაქოს ტრესტი

ს. მ. უ. ს.

ჰუილის თავის ნაწარმოებებს

პრეის-კურანტი № 8. 10 ოქტომბერს 1922 წ.

პაპიროსების სახელწოდება.	პაპიროსების ფასი დაწყებული: 10-30 ათასი	50-100 ათ.	150-300 ათ.	საუკეთესო ფასები თუ 3 მილიარდის საქონელია წაღებული.
I. ინგლისური	1.000			
III. სოვეტსკი	840	820	800	780
სოლიდნი	670	650	640	630
სოვეტსკი II ბოზ.	550	540	530	520
კოლოფებში				
II. ეგვიპეტსკი, ირის, პრიმა, ფურორ, იდეალ, ხან-კეფი, ყველა ფაბრიკების სოვეტსკი	520	510	500	430
III. სათო, № 105, იაკა	440	420	410	400
პაჩკებით				
IV. ბუკეტი, გალეია	440	420	410	400
V. დელიკატეს, ეგვიპეტსკი	460	440	430	420
VI. № 8 საფაროვისა, სულეიმნი, სიმპატია, კორდონ ვერ „ლევ"	420	400	390	380
VII. ექსტრა, დიუშეს, როსკოშ, მარსი სეილანოვისა	390	370	360	350
VIII მარსი საფაროვისა, ზნამია, № 5, ზარია, გოლუბკა, როზა	370	350	340	330

თამბაქოები იყიდება არა ნაკლებ 400 გირვანქისა:

თამბაქოები: უმაღლესი ხარისხის კოლოფებში „კომეტა" 260
„ „ ლ. საფაროვისა 160
„ „ „სლონ" 120
ოტბორნი „მირ" 120
№ 52 საფაროვისა, კეფ და კრიმსკი-„კომეტა" 120
№ სეილანოვისა და ბოზარჯიანცისა „სამსონი" მაგარი 90
№ 120 ენფიანჯიანცისა, № 108 საფაროვისა და ყველა ხარისხისა . . . 75

თამბაქო იყიდება არა ნაკლებ 400 გირ.

ს. ს. ს. რ.

სახელმწიფოს ღვინის-სპირტის და კონიაკის ტრესტი.

სახ. მეურ. უმ. საბჭო.
ტფილისი, სასახ. ქ., № 6, ტელ. 16—57.

სახელმწ. ღვინოების ტრესტი წინადადებას აძლევს ყველას,
შეიძინონ რამდენიმე ფაბრიკატები თავის ცნობილ ქარხნებიდან, რომელნიც ამ ჟამად
ხ ა ვ ს ე ბ ი თ მ უ შ ა ო ბ ე ნ.

ქარხანა № 1 (ყოფილი დ. ზ. სარაჯიშვილის), № 2 — ყოფ. ამხ. „არგო“)
№ 3 (ყოფ. დ. ე. კალანდაძე), № 4 ყოფილი „სოლომონოვის გომში“).
№ 5 (ყოფ. პროტცერა აბასთუმანში).

სპირტი - არაყი **კონიაკები** — ყოფ. სარაჯიშვილის — ფირმისა **კონიაკები** — ყოფ. „არგო“-ს ფირმისა. თავის ნაწარმოებების მაღალი ხარისხის დაცვის გარდა, რომელნიც ატარებენ ქარხნების ეტიკეტებს და სახელმწიფო ლერბის იარლიკებს, სახ. ღვინის ტრესტი სდევნის ყოველგვარ ფალსიფიკაციის და ქურდ სიყალბეს.

სპირტის და მაგარ სასმელების გატანა რ. ს, ფ. ს. რ-დან შეიძლება მხოლოდ სახელმწ. ღვინის ტრესტის ნებართვით.

გამგეობა.

ს. შ. უ. ს.
თბილისი სასახ. ქ. № 6. ტელეფონი 16-52.

ს. ს. ს. რ.
სახელმწიფო ღვინის, სპირტის და კონიაკის ტრესტი.

საღვინტრესტი ჰყიდის განუსაზღვრელ რაოდენობით
ყველა მსურველთათვის, თავის ცნობილ ქარხნების ფაბრიკატებს,
რ ო მ ე ლ ნ ი ც მუშაობენ დიდის წ ა რ მ ა ტ ე ბ ი თ.

ფალსიფიკატორებს ღვინის
ღვინის ტრესტი სასტიკად
სდევნის.

პრეისკურანტი მოქმედი ა. წ. 1 სექტემბრიდან.
ფასები გადახდილ აქციზით:

			1 ვედრაზე.	1 ბოთლზე.
1. სპირტი გაწმენდილი 95—96°			2.5000.000 მ.	
"	"	1/4	2.800.000 "	7000.000 მ.
"	"	1/20	3.200.000 "	160.000 "
2. არაყი პურის		1/20	1.400.000 "	70.000 "
"	"	1/40	1.600.000 "	40.000 "
3. კონიაკი ყოფ. სარაჯიშვილის ფირმისა	O.C.	1/20	3.300.000 "	165.000 "
"	"	1/40	3.600.000 "	90.000 "
"	4	1/20	2.900.000 "	145.000 "
"	"	1/40	3.900.000 "	80.000 "
"	3	1/20	2.700.000 "	135.000 "
"	"	1/40	3.000.000 "	75.000 "

ქარხანა № 1 (ყოფ. დ. სარაჯიშვილი). № 2 (ყოფ. ამხ. „არგო“). № 3 (ყოფ. დ. ე. კალანდაძე). № 4 (ყოფ. ხოგომონოვი გომში). № 5 (ყოფ. პროტცერი აბასთუმანში).

ტრესტი იძლევა ნაწარმოებთა მაღალ ღირსების გარანტიას. საქარხნო ეტიკეტების გარდა ნაწარმოებს ზედ აკვრია განსაკუთრებული ქაღალდი სახელმწიფო ლერბით.

ქ. თბ. ალმასკ. წყალსადენის განყოფილება

ამით აცხადებს სამხედრო პირთა საყურადღებოდ, **რომ დროებით შეღავათი,** რომელიც ჰქონდათ მათ მინიჭებული წყლის გადასახადისაგან განთავისუფლების,

შეწყვეტილია

ყველა სამხედრო პირი ა. წ. 1 ოქტომბრიდან იხდის წყლის ფასს სხვა აბონენტებთან ერთად.

1 ოქტომბრამდე შეუტანელ წყლის ფულს განსაკუთრებულ განკარგულებამდე არ იხდიან.

კომუნალურ. განყოფ. გამგე ს. ულენტი.

„არკოს“-ის

წარმომადგენლობა ამიერ-კავკასიაში

ამით აცნობებს სახელმწიფო, კოოპერატიულ დაწესებულებებს და ტრესტებს, და აგრეთვე აბრეშუმის მწარმოებლებს, რომ

მან მიიღო საზღვარგარეთიდან დიდი რაოდენობით მაღალი ხარისხის

აბრეშუმის თესლი:

ფრანგული გრენაჟის (თეთრი) და წმინდა ფრანგული ჯიშის (ყვითელი.)

„არკოს“-ის კანცელარია: ტფილისი, რუსთაველის პროსპ. № 38, დილის 9—3 საათამდე.